

ВСЕСВЕТ

К. Гиз.

1934

III

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА З.Д.У.
Інв. №

226
227/2

281002

Центральна Наукова
учебна бібліотека

№ 1.

В. Брунну

K. P. J.

830023

[05 (47714X) „1926“].

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА Х.Д.У.

Інв. №

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

ВСЕСВІТ

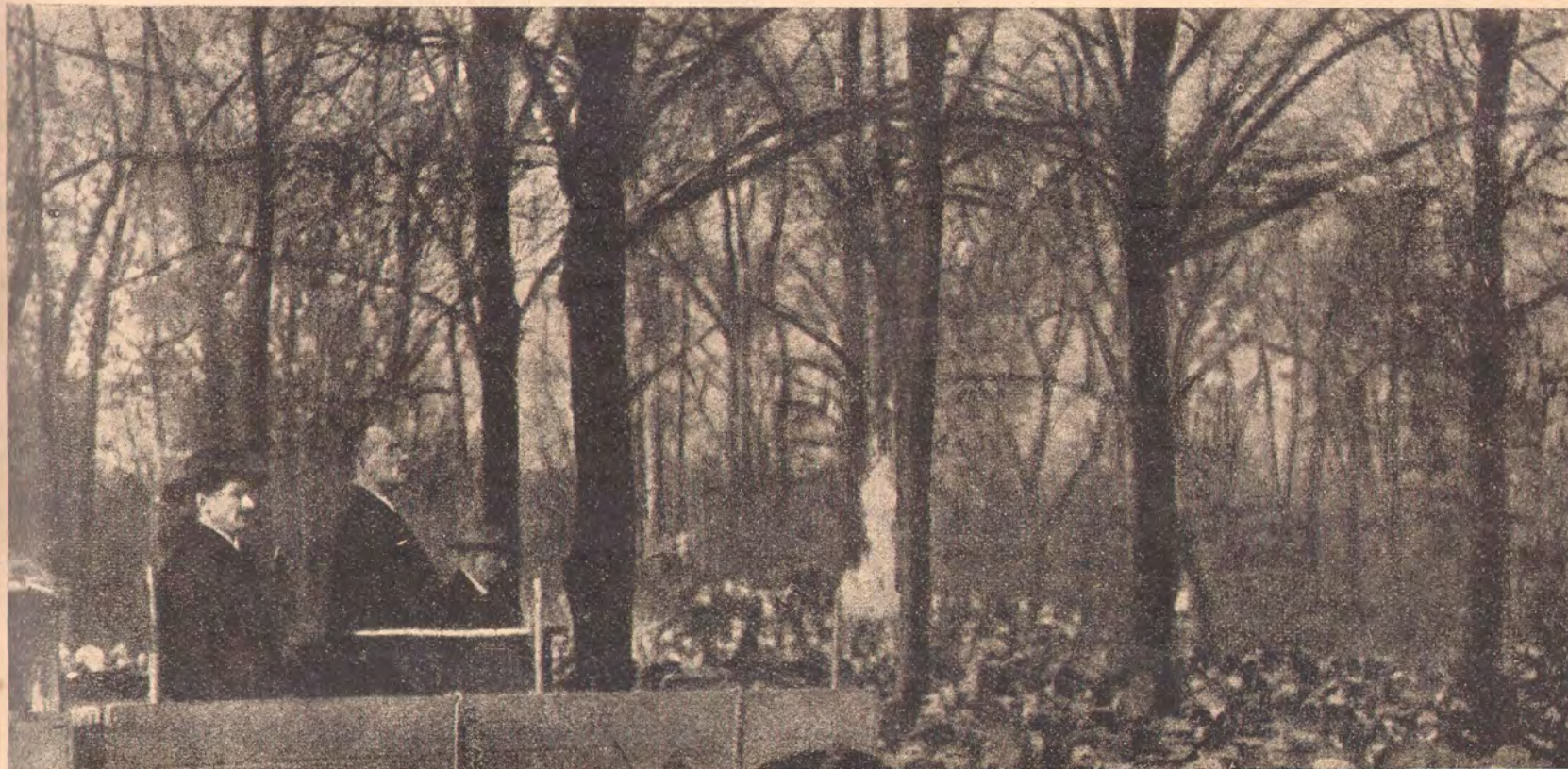
Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

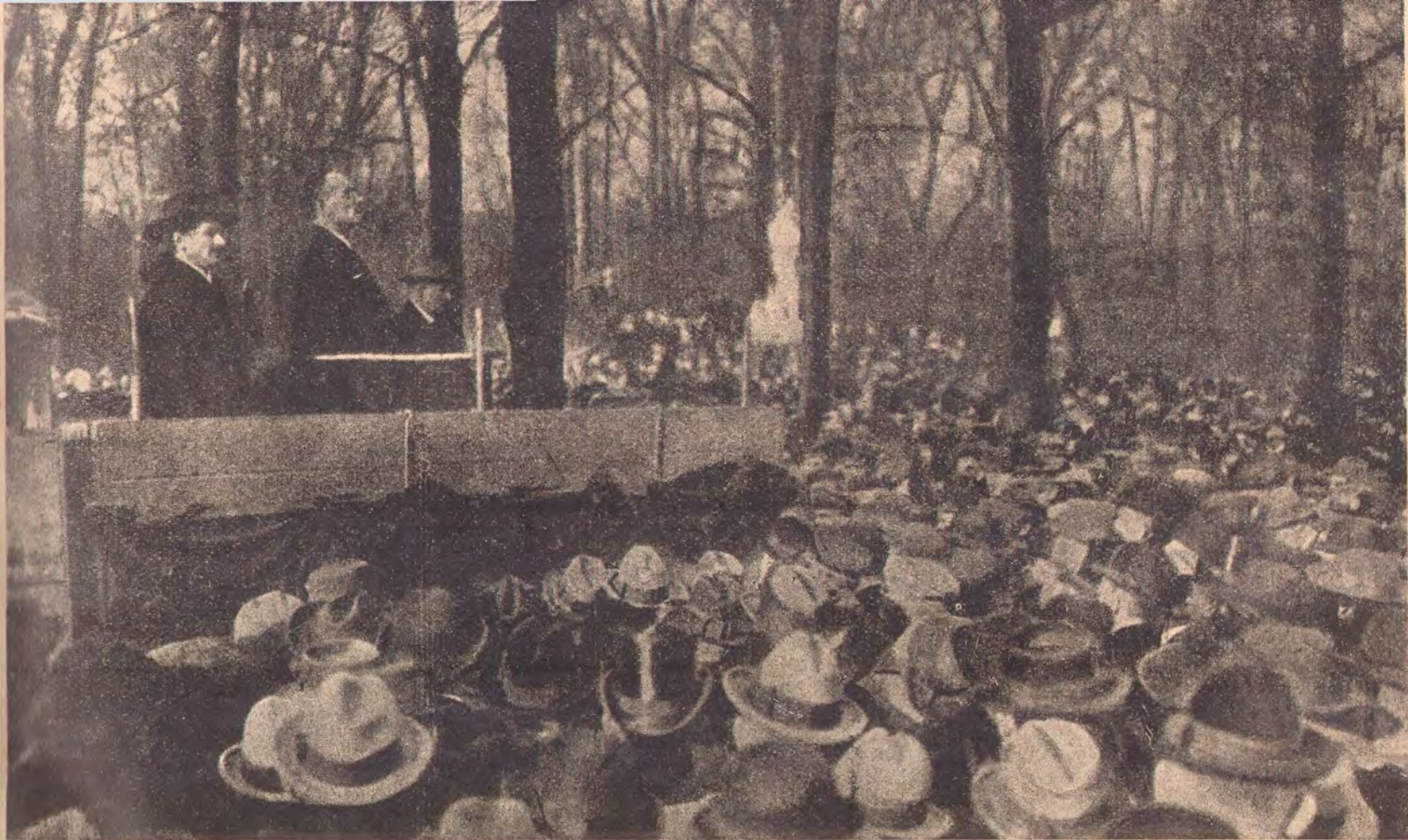
№ 1 (24) 15 січня 1926 р.
Рік видання II-й.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

Харків, вул. Лібкнехта, № 11.
Тел. № 34-76.

Вождь німецького пролетаріату К. ЛІБКНЕХТ

Науковий робітник...
Теоретик...
Великий трибун...
Організатор...
Вождь німецького пролетаріату...
Мученик боротьби за комунізм...
К. Лібкнехт...

Син відомого соціаліста, К. Лібкнехт змалку виховується в умовах любови до робітничих мас.

Запеклий ворог мілітаризму, К. Лібкнехт ще в 1905 р. разом з іншими лідерами лівого крила с.-д. організує агітацію за загальний страйк, а в 1910 р. К. Лібкнехт веде боротьбу проти К. Кауцького, що тоді починає правити.

Але особливо велику роботу К. Лібкнехт веде в часи імперіалістичної війни. Мітинги, боротьба з угодовцями, лекції про війну, мілітаризм, робота в пресі.

Уряд, аби позбутися небезпечного свого ворога відправляє його на фронт, як звичайного салдата.

1-го травня, в час демонстрації в Берліні К. Лібкнехта заарештовують, судять і засуджують до каторги на 6 років.

І лише революція 1918 р. в Німеччині звільняє К. Лібкнехта з в'язниці.

Першими словами його було: геть буржуазний уряд!

Він закликає робітництво до захоплення влади...

15 січня 1919 р. він і Р. Люксембург гинуть від руки Носке-шейдеманівської білогвардійщини.

981062

19043
Центральний архів

ЯСТРУБЕНСЬКА РЕСПУБЛІКА

На повісті денній.

Голова Яструбенської сільради, дізнавшись, що ми приїхали зібрати матеріал про революційні події 1905-го року замість відповіді мовчки витяг з шафи число «Известий», розгорнув його на тій сторінці, де вміщено статтю Поєровського:—«Кто вел деревенскую революцию 5-го года» і подав його нам!

— Читайте.

Там писалось, між иншим, про революцію на Сумщині, зокрема про А. П. Щербака:

«Но достигнуть этого (відібрання землі від поміщиків) зажиточный хуторянин (цеб-то, Щербак) хотел не революционными средствами, а путем петиции к Николаю II, на подобие Гапсна».

— Так це брехня,—завив голова сільради.

Потім він подав нам протокола засідання сільради від 23 листопада, (присутніх було 30 членів ради) і, де розбиралось таке питання:

СЛУШАЛИ:

По сьомому вопросу: о статье, помещенной в газете «Известия» от 13 ноября с. г.—«Кто вел деревенскую революцию в 1905 году».

Видеазначених гр-н було «виявлено», «материял» складено та надіслано до редакції московських «Известий».

В ньому яструбенці пишуть:

«... в нашем уезде он (Щербак) был для нас символом и первый показал нашему крестьянству путь борьбы за освобождение... На нашем массовом собрании наш х-гражданин в 1905 г. (он) заявил: что мыслимо освобождение только тогда, когда будет опровергнут царский строй, а посему отсюда вывод, что никаких гапоновских петиций не проповедывалось»...

«... Между прочем, наряду с этим необходимо указать, что село Яструбенное в те времена было базой революции в Сумском уезде»...

ПОСТАНОВИЛИ:

7) Поручить президиуму с/совета выявить гр-н, участвующих в восстаниях в 1905 году и составить с таковыми материал для опровержения статьи.

Його не заарештували, не били, не судили, але остільки був могутній моральний підйом села, що злодій з сорому ледве не повісився.

Яструбенці голодували, проте, з економії нічого не брали—на сході було постановлено: нічого з економії не брати—чекати на весну—тоді вже організовано розподілити панське добро.

А з церквою яструбенці гадали такого зробити: *становити* на ній вал, прикріпити крила—і був-би гарний вітряк.

Так, справді, Яструбенне було *базою революції*.

Яструбенне розсилало листи до всіх селян з закликом йти за їхнім прик адом.

До них приїздили вчитися революційного будівництва селяни з других сел Сумщини,—більше того:

З Курщини, Полтавщини...

Після маніфесту,—в Сумах чекали на провокаційний чорносотенний погром і яструбенці виділяли спеціальний загін для охорони революційного ладу в Сумах.

... Так працьвала яструбенська республіка, викликаючи своєю революційною роботою захоплення та співчуття трудящих.

Яструбенне на барикадах

До 25-го грудня драгуни, що стояли по економіях, не насмілювались казати носа у Яструбенне. 25-го, під Різаво, вони насмілились—і арештували яструбенського революціонера Марю Івановича Шевченка.

На світанку незабутнього—27-го грудня вдарив набат—то приїхали драгуни.

Була постанова: вийти всім, хто з чим може. І вийшли—з вилами, сокирами, ціпами...

Звісно, що в кошулях дуже зручно возити буряки. Так само звісно, що борони потрібні, щоб ними землю боронувати.

Але в той день—борони та кошулі були кинуті на захист революції—з них було утворено барикади—**селянські бариади**...

Спитайте яструбенця за той незабутній день—і він з запаленими очима розкаже вам, як 70-ти літній дід Охрименко молотив ціпом по драгун-

... (присутніх було 30 членів ради) і, де розбиралось таке питання:

СЛУШАЛИ:

ПОСТАНОВИЛИ:

По сьомому вопросу: о статье, помещенной в газете «Известия» от 13 ноября с. г.—«Кто вел деревенскую революцию в 1905 году».

7) Поручить президиуму с/совета выявить гр-н, участвовавших в восстаниях в 1905 году и составить с таковыми материал для опровержения статьи.

Вищезазначених гр-н було «виявлено», «материял» складено та надіслано до редакції московських «Известий».

В ньому яструбенці пишуть:

«... в нашем уезде он (Щербак) был для нас символом и первый показал нашему крестьянству путь борьбы за освобождение... На нашем сессии собрания наших граждан в 1905 г. (он) заявил: что мыслимо освобождение только тогда, когда будет опровергнут царский строй, а посему отсюда вывод, что никаких гапоновских петиций не проповедывалось»...

«... Между прочим, наряду с этим необходимо указать, что село Ястребенное в те времена было базой революции в Сумском уезде»...

Чи багато є в нас сел, сільрад, які б ставили на повістку своїх засідань питання історично-революційного характеру?

Які б так турбувались за своє революційне минуле?...

Мабуть, що ні!

Яструбенська республіка.

Так справді, Яструбенне було базой революції.

Коли Яструбенцям обридло длубатись над своїми мизерними шматками землі та від зорі до зорі, поливати кров'ю і потом земельку Строганова за 7 карб. на місяць на хазяйських харчах,—а харчі були такі: «на снідання куліш, на обід кандьор, а соли скільки хоч»,—коли соли тієї стало занадто багато,—Яструбенці зорганізували свій «крестьянский комитет», скинули старосту, старшину, писаря—к чортовой матери, забрали з банку своїх громадянських 500 карб. золотом, забили «трыома дошками» монопольку, вигнали урядників—була постанова, щоб ніхто не пускав їх до себе на квартирі,—творили революційний лад.

Урядники були вигнані—і тому не стало крадіжок, вбивств, бешкетів.

Був випадок такий: селянин бідняк украв, здається, з економії півмішка пшениці.

... погром і яструбенці виділяють спеціальний загін для охорони революційного ладу в Сумах.

... Так працювала яструбенська республіка, викликаючи своєю революційною роботою захоплення та співчуття трудящих.

Яструбенне на барикадах

До 25-го грудня драгуни, що стояли по економіях, не насмілювались казати носа у Яструбенне. 25-го, під Різаво, вони насмілились—і арештували яструбенського революціонера Марю Івановича Шевченка.

На світанку незабутнього—27-го грудня вдарив набат—то приїхали драгуни.

Була постанова: вийти всім, хто з чим може. І вийшли—з вилами, сокирами, ціпами...

Звісно, що в кошулях дуже зручно возити буряки. Так само звісно, що борони потрібні, щоб ними землю боронувати.

Але в той день—борони та кошулі були кинуті на захист революції—з них було утворено барикади—**селянські бариади**...

Спитайте яструбенця за той незабутній день—і він з запаленими очима розкаже вам, як 70-ти літній дід Охрименко молотив ціпом по драгун-

Хата повішеного революціонера Ланенка. Тут провадились нелегальні зібрання. На малюнкові удова Ланенка та діти його.

ській голові, як жінки яструбенські, сховавшись за амбарами, кидали кочерги під ноги драгунських коней, і як вони, коли їх розкрито, склали руки й ну голосити!

— Ах, боже-ж мій! Так як-же це так!!..—
І обдурили драгунів.

* * *

Після придушення масового селянського руху в Яструбенному,—революційна робота все-ж таки не вщухає.

Вона йде в двох напрямках. Працюють гуртки. З другого боку, розпочинається анархо-терористична робота: підпали економій, експропріації скарбників..

У вересні 6-го року полк кавалерії з трьохдодимовкою приїздить в Яструбенне.

Вся молодь втекла з села.

Зігнали старих на майдан, поставили на коліна.

Вимагають видати зачинників:

— Такий-то де?

— Нема. Шукайте..

— Такий-то?—

— Нема....

Загрожують спалити село

...Мовчанка.

Прийшлося повертатись ні з чим.

Зате, коли до лап експедиції попадали революціонери ті—жорстоко розправлялися з ними.

1908 року повісили Лапенка, Якова осадчого та ін., за спробу пустити в повітря палац Лещинського в Кияницях.

Він був неписьменний, з свого прізвиська він міг написати тільки три літери. Але він міг робити все, що потрібно революції, привезти літератури так само, як розірвати телефонне сполучення, так само як начинити бомбу.

Ще й досі удова Лапенка зберігає лихтарика за світлом якого, темної ночі начинялися бомби. Вона береже його, як святиню. Так само, як Пантелеймон Григорович Охрименко береже історичного ціпа, яким його батько 70-ти літній дід молотив драгунську голову; так само, як Пилип Кирилович Шаповал, дід 65-ти років, пам'ятає і зберігає валку, з якою він ганявся за приставом..

Літніми вечорами молодь Яструбенного співає пісні, складені яструбенським поетом Андрієм Петровичем Кобилецьким.

Йому було 18 років, він писав вірші, оповідання; він був революціонером, його любило все село. І тому царський уряд сховав його в тюрму, в Лебедині.

Сачкова гребля,—вулиця, що веде до Сільради. Тут були збудовані барикади.

Там він і помер талантовитий юнак-революціонер—1908 року від су-
хоти.

* * *

У жнива ніч ясна була.
Сіяли зірки. Місяць плив
Над ставом, де густа лоза.
Осадчий Яків там сидів;
Сидів на мокрому пеньку,
На руку голову схилив;
На траву зелену розстільну
Він гіркі сльози лив та лив.
Верба високо похилила
Гілля з листям на нього.
Він плакав гірко—тихо,
А сліс не бачив тих ніхто
Котились гіркі по щоках.
Він гірку мову розмовляв:
— Брати мої вже в кайданях,
Іх лютий ворог закував.
Я чую в білій Яструбенні

...Мовчанка.
Прийшло повертатись ні з чим.

Зате, коли до лап експедиції попадали революціонери ті—жорстоко розправлялися з ними.

1908 року повісили Лапенка, Якова осадчого та ін., за спробу пустити в повітря палац Лещинського в Кияниціях.

Він був неписьменний, з свого прізвіща він міг написати тільки три літери. Але ві міг робити все, що потрібно революції, привезти літератури так само, як розірвати телефонне сполучення, так само як начинити бомбу.

Ще й досі удова Лапенка зберігає лихтарика за світлом якого, темної ночі начинялися бомби. Вона береже його, як святиню. Так само, як Пантелеймон Григорович Охрименко береже історичного ціпа, яким його батько 70-ти літній дід молотив драгунську голову; так само, як Пилип Кирилович Шаповал, дід 65-ти років, пам'ятає і зберігає валку, з якою він ганявся за приставом...

Літніми вечорами молодь Яструбенного співає пісні, складені яструбенським поетом Андрієм Петровичем Кобилецьким.

Йому було 18 років, він писав вірші, оповідання; він був революціонером, його любило все село. І тому царський уряд сховав його в тюрму, в Лебедині.

Сачкова гребля,—вулиця, що веде до Сільради. Тут були збудовані барикади.

Там він і помер талановитий юнак-революціонер—1908 року від сухоти.

* * *

У жнива ніч ясна була.
Сіяли зірки. Місяць плив
Над ставом, де густа лоза.
Осадчий Яків там сидів;
Сидів на мокрому пеньку,
На руку голову схилив;
На траву зелену розстільну
Він гіркі сльози лив та лив.
Верба високо похилила
Гілля з листям на нього.
Він плакав гірко—тихо,
А сліс не бачив тих ніхто
Котились гіркі по щоках.
Він гірку мову розмовляв:
— Брати мої вже в кайданях,
Іх лютий ворог закував.
Я чую в бідній Яструбенні
Ой, єсть сирітського плачу
То плачуть сім'ї угнетених,
То плачуть сироти з жалю.
Я сам в неволі виростав,
Без батька був, без батька жив,
Приюту рідного не мав,
По наймах гірких я ходив
Я знаю вбогу бідноту
Розкішну жизнь па ів-панів
Згубив я жизнь свою младу
За правду я не пожалів.
Пани у найми нас на мають
Робити цілий вік на них,
В панів—земля і все на світі,
А нас щитають за рабів.
Мужичькі босі й голі діти—
Малі—й ті роблять на панів.
Борців за правду забирають,
І в тяжкій кайдани кують,
В темниці темні нас саджають,
І смертній карі передають.
Найшов братів я по собі
Да, смерти—смерти багачам!
Ми брали гроші кров'яні,
Ми вничтожали капітал.
Братів уже моїх піймали,
А там, а там мене візьмуть.
Братів в кайдани закували—
Мене візьмуть—в кайдани закують.
Немов та буря—ураган
Хати і хліви скізь розкривас.
Тут стража люта, стража
П'яна мене нещасного шукає.
Я чую в бідній Яструбенні
Ой, єсть сирітського плачу;
То плачуть сім'ї угнетених
То плачуть сироти з жалю.

...
Ось що таке Яструбенне.
Ось що за люди—яструбенці!

981062

Ф-Щ Винник

Група вчасників та ветеранів Яструбенських подій. Сидять зліва направо: М. Ф. Галуштенько, П. Г. Охрименко, Ф. К. Шаповал, Т. П. Личман; стоять: Ф. О. Кириловський, Н. Н. Зякуненко, К. І. Рябець.

Оповідання Ол. Копиленка

I.

Ну, розкажи Саїд-Алі, ну, нехай твої слова розбіжаться між людьми як отари в степу. А то намозолила нутро злоба нечиста, мов погляд нечирного в очі ханим. Протягни струну свого голоса до вух людей—нехай і вони голосно скажуть про тебе.

Слухайте, слухайте...

Здається Саїд-Алі, що так шепоче до нього рожевими губами захід. Що ондечки моргає йому листоч айлантус. А скоро срібним чайном ¹⁾ виповзе на небо місяць поміж зорь. Скоро буде півня. Місяць скаже Саїд-Алі, що він згорбився й посивів, і лице його в злобі буває більше за чалму.

В чайхоні сидить четверо, підбгавши тонкі ноги в м'яких ічигах—Саїд-Алі найповажніший. Але що він їм скаже? Нехай їхні вуха цього не чують!

Розірвавши думки, Саїд-Алі передав піялу з чаєм своєму сусідові. Звідкілясь долетів вітер і піл м'яким медом розплескався в золоті проміння.

День вже скоро розсиплеться в тінях. А ніч здавить у задурливі пазури думок голову Саїд-Алі. Ізсоталося терпіння його думками. П'ять раз по десять пережив він весен, а далі?

Повернув до нього голову Супе. Лице в нього іржаве від сонця, сказав:

— Алах не думає, бо віч мудрий, а Саїд-Алі думає, бо хоче бути мудрим. Тільки камінь не думає, бо камінь—мертвий. Правду я сказав?

Саїд-Алі дивиться в стіну і нічого не бачить. Бо він бачить малинові шовкові лозим ²⁾ і брови, як крида карлигача ³⁾—це його Таджи-хон, що хотів він із нею жити. Подивився:

— Не правда. Не чуєш, як барс приминає траву, а чуєш, як байугли кричить на горе. О ей ака, яман! ⁴⁾

Саїд-Алі говорить тихо—слова падають на цяцькований килим, а може ховаються в закутки. Він говорить, що в нього предки родичі ханів—Палаван ⁵⁾ Ахун-бай-Огли чого стоє! А тепер його син Турсук пішов туди до них, ходить з невірними і записав я у їхню нову віру, що проти Алаха йде. Ту віру зовуть—Комсомол. І син покинув батька, бо все сварилося.

свого голося до вух людей — врані і вони проголося скажучи про тебе.

Слухайте, слухайте...

Здається Саїд-Алі, що так шепоче до нього рожевими губами захід. Що ондечки моргає йому листом айлантус. А скоро срібним чаяном ¹⁾ виповзе на небо місяць поміж зорь. Скоро буде повня. Місяць скаже Саїд-Алі, що він згорбився й посивів, і лице його в злобі буває більше за чалму.

В чайхоні сидить четверо, підбгавши тонкі ноги в м'яких ічигах — Саїд-Алі найповажніший. Але що він їм скаже? Нехай їхні вуха цього не чують!

Розірвавши думки, Саїд-Алі передав піялу з чаєм своєму сусідові. Звідкілясь долетів вітер і піл м'яким медом розплескався в золоті проміння.

День вже скоро розсиплеться в тінях. А ніч здавить у задушливі пазури думок голову Саїд-Алі. Ізсоталось терпіння його думками. П'ять раз по десять пережив він весен, а далі?

Повернув до нього голову Супе. Лице в нього іржаве від сонця, сказав:

— Алах не думає, бо віч мудрий, а Саїд-Алі думає, бо хоче бути мудрим. Тільки камінь не думає, бо камінь — мертвий. Правду я сказав?

Саїд-Алі дивиться в стіну і нічого не бачить. Бо він бачить малинові шовкові лозим ²⁾ і брови, як крила карлигача ³⁾ — це його Таджи-хон, що хотів він із нею жити. Подивився:

— Не правда. Не чуєш, як барс приминає траву, а чуєш, як байугли кричить на горе. О ей ака, яман! ⁴⁾

Саїд-Алі говорить тихо — слова падають на цяцькований килим, а може ховаються в закутки. Він говорить, що в нього предки родичі ханів — Палаван ⁵⁾ Ахун-бай-Огли чого стоє! А тепер його син Турсук пішов туди до них, ходить з невірними і записав я у їхню нову віру, що проти Алаха йде. Ту віру зовуть — Комсомол. І син покинув батька, бо все сварилися.

Потім узнав Турсук, що мати його хвора і, що Саїд-Алі її виганяє і хоче взяти собі маленьку Таджи-хон. Вже килим за неї дав.

— І син, син поклявся, що приведе суд і мене будуть судити, що я беру хотн дев'яти весен за килим і, що виганяю стару Кағамат. О ей, худо ей!

Хрипло чіглялися звуки в горлі Саїд-Алі. Затремтіли губи під вітром зневаги. Хутко підвівся:

— Хаїр інди... ⁶⁾

— Хаїр...

Ічиги м'яко торкаються за землю і халат звіває піл. Поспішає додому. Переваляючись іде Саїд-Алі, легко мов збирається почати танок. Він глянув на небо, а там виліз місяць зелений і мутний. Сказав місяць соромливо:

— Слухайте, слухайте. Саїд-Алі, що торгує на базарі розмаїстими шовками, йде, повисивши голову, як побитий пес. А в нього у дворі під коренем старої чинари закопано золото, багато золота... А він — мов пес...

Місяць вишкірив мертві ясна, а Саїд-Алі, глянувши на нього гнівливо, плюнів.

11.

Весело любляться горлички в густих вітах інжиру. Пестить сонце промінням збитий глинистий шлях. В густі хащі біжать звірі і там в радості плодять дітей.

А Саїд-Алі увечері додому приходить з гнівом запеченим під повіками. Переступив поріг. У хотн ⁷⁾ Керамат під бровами загрівся як. Вона здушуючи стогін, встала з килиму і запобігливо піднесла мужу халат, щоб накинути йому на плечі. У неї хвороба рознесла живіт і зробила лице

¹⁾ Чайан — скорпіон (Всі узбекські слова вимовляються з наголосом на останньому, або передостанньому складах).

²⁾ Лозим — шаравари, що їх носять жінки на сході.

³⁾ Карлигач — ластівка.

⁴⁾ Яман ака — кепсько, брате.

⁵⁾ Палаван — велетень.

⁶⁾ Хаїр — прощайте.

⁷⁾ Хотн — дружина, жінка.

зеленим і нерухомим, закам'янілим. Ось третя півня, як ця хвороба залякла на її лиці. Не один табір брався її лікувати, та раз один побувши більше не приходив. І Керамат лежить у кутку, а біля неї сидить дочка Фазин, п'яти весен, що народилася в щасливий рік Корови.

Керамат хотіла накинути халат на плечі Саїд-Алі, але він круто повернувся. . глянув... Застигли рухи хотн, зупинилися в повітрі і руки впали до колін. Саїд-Алі хутко розмахнувся і вдарив Керамат по голві. Вона застогнавши, хитаючись одлетіла в куток і впала на подушку... Але хіба дозволи їй стогнати! Хто сміє без його дозволу подавати голос?..

Кроки провалюються в килим. Саїд-Алі підшов хутко вдарити жінку ногою... Вона оплела його запилену ногу руками і слізю почала цілувати її піднімаючи очі, щоб заглянути йому під брови. Нога піднялася і з силою вдарила її в плече. Тоді Керамат замовкла, а Фазин сховала голову її в подол і хлипала.

— Уб'ю, а ти від мене підеш!.

Потім поволі прослав джойнамаз, ¹⁾ повернув лице за схід і зашепотів намаз. ²⁾

Вечір терпкий і п'янючий, як молоко кобили. А ще попереду ніч... Саїд-Алі вийшов на айван, а з-за тополі сміється до нього Турсук. Білі виточені зуби і тонкі губи, як квіти оноргуля гаряче-червоні. Слухати сміх, розмову сина все одно, що гроші за крам одержувати чистим, дзвінким золотом.

Зараз він там на заводі, де масло б'ють, там збираються сьогодні і Турсук буває. Чого б можна дати, щоб повернути його до Алаха і щоб він торгував разом з батьком!..

Темний халат на плечі, чалму скинув, лише тонкий тюбей прилип до потилиці і хряпнула хвртка, зачинилася за Саїд-Алі. По вулиці, копіруючи пил, задумливо продибавшак, з навантаженням на спині дехканом ³⁾. Жаби самозакохано співають по своєму пісню кохання. За високими дувалами правовірні сплять люблять своїх жінок, щоб автра почати день такий, як і сьогодні. Хоча здається—дні різнокольорові, як добрий бухарський халат.

Вулиця вже зосталася ззаду і на площі освітлений—завод, де б'ють олію з сім'я бавовни. В бік частина міста орусів галасливо шумить.

Навко о сараю складено цілі гори тюків бавовни і насіння бавовни в лантухах: сарай ніби здавлений тюками і в ньому в середині дві стіни закладено ними. Саїд-Алі знає, що раніше збиралися вони не тут, але тепер у тому помешканні ремонт. Він як злодій підліз до дерев'яної стіни з дошок. Там є щілина, в яку він і заглядає.

Біля столу стоїть якийсь високий орус і шарячись іншим кулаками викликає їх битися з ним. Та ніхто не виходить, всі сидять мовчки і бояться до нього підійти.

Але він ще голоніше почав сваритися, дратувати, тих, що

Він пішов назад і не помічав ночі, що вплела собі в чорну косу срібне, переливчате намисто зорь і встромила в зачіску блискучий виточений місяць.

III.

Саїд-Алі тепер рідко сидить в чайхані, надто мало їсть смачного і жирного плову.

Закутається в халат і не рухомо сидить у кра-

ниці. Приходить додому—навіть забуває бити Керамат, а все ходить, мірять кроками кімнату до півнів. Губи самі шепочуть про ту ганьбу, що зазнав увесь його рід від безглуздя сина-зрадив великих тисячелітніх заповітів Корана.

Але одного сизого і гарячого вечора, пахучого і задушливого як цвіт джиди, Саїд-Алі сказав:

— День не схожий один з одним, рік не схожий... Сонце по-різному світить—і життю немає однакових шляхів.

Так говорив колись батькові Турсук. Тепер тільки він побачив, що син правду говорив, що теперинше життя. Може...

Повеселишав навіть Саїд-Алі. Підшов до Керамат і спитав про хворобу. Знівечене хворобою лице, зелене мов налите болочим брудним розчином, намагалася посміхнутися і тільки болізно, по рабському скривилося. Розхвилювалася жінка від здивування—так звикла до бійки, а тут...

... Десь в середині зостався від сина тільки придушений біль. Вже давно поривається Саїд-Алі йти миритися з сином, ледви стримує себе. А після завтраго піде. Велика земля в Алаха, велика любов в серці Саїд-Алі.

...Саїд-Алі хутко розмахнувся...

жк і сьгодні. Хоча здається — дві різнокольорові, як добрий бухарський халат.

Вулички вже zostалися ззаду і на площі освітлений — завод, де б'ють олію з сім'я бавовни. В бік частина міста орусів галасливо шумить.

Навко о сараю складено цілі гори тюків бавовни і насіння бавовни в лантухах: сарай ніби здавлений тюками і в ньому в середині дві стіни закладено ними. Саїд-Алі знає, що раніше збиралися вони не тут, але тепер у тому помешканні ремонт. Він як злодій підліз до дерев'яної стіни з дошок. Там є щілина, в яку він і заглядає.

Біля столу стоїть якийсь високий орус і сварачись іншим кулаками викликає їх битися з ним. Та ніхто не виходить, всі сидять мовчки і бояться до нього підійти.

Але він ще голосніше почав сваритися, дратувати, тих, що сидять і показувати кулаки, повторюючи якесь чудне слово — «протест».

Говорив ще один орус, а потім Саїд-Алі пильніше припад до щілини — вийшов сваритися і лаятися Турсук.

„Бач, він ще міцніший став і плечі ширші“...

Що говорить він не чути, але теж свариться всім злодіям і збирається їх знищувати. Саїд-Алі коле сина очима, пестить і гладить його промінням люблячого батьківського погляду.

Сховався за тюки, коли виходили всі з сарая через вузькі двіри. Сторож не помітив його і він бачив як Турсук пішов, розповідаючи комусь про злодіїв.

Саїд-Алі зціпив до болю губи і схопився отерплими руками за

зав...
— День не схожий один з одним, рік не схожий...
Сонце по-різному світить — і життю немає однакових шляхів.

Так говорив колись батькові Турсук. Тепер тільки він побачив, що син правду говорив, що теперинше життя. Може...

Повеселішав навіть Саїд-Алі. Підійшов до Кермат і спитав про хворобу. Знічене хворобою лице, зелене мов налите болючим брудним розчином, намагалось посміхнутися і тільки болізно, по рабському скривилося. Розхвилювалась жінка від здивування — так звикла до бійки, а тут...

... Десь в середині зостався від сина тільки придушений біль. Вже давно поривається Саїд-Алі йти миритися з сином, ледви стримує себе. А після завтраго піде. Велика земля у Алаха, велика любов у серці Саїд-Алі. Через це з болем своїм і ганьбою піде батько до сина. І нехай очі його будуть гострі, як у верблюда в пісках Кара-Кум і нехай уші будуть як у тигра в гушавинах комишів. Чому, чому син не знає його болю пригніченого думами? Але він обніме його, пригорне, нехай син робить як хоче:

— Піду, після завтрашнього дня піду, тоді як зрізаний місяць скаже, що проходить ще трицять день щасливого життя.

Це йде Саїд-Алі з базару додому. В голові прозорий туман від їдкою чілімового диму. Голова Саїд-Алі похилена від непокою, а разом і з несподіваної радості.

З-за рогу, назустріч вийшов мула Усмаджан Абдукабіїв. Стрункою випещеною постатю мула порівнявся з Саїд-Алі.

— Слава Алаху, селям-aleyком. 1)

— Слава найвищому, алейком-селям.

Білими руками погладив руки, глянув у вічі і сказав мула:

— О ей худо ей 2)... Яман, ака. А сина Турсука ти вже не повернеш, вони його з'їли... Знаю чого ти сумуєш... Ти-ж мій друг...

Саїд-Алі поступився крок, а мула говорить:

— Пам'ятай, що вони його з'їли, а там все знають...

Мула показав на небо, говорив про те, що немає сили тії, що була, бо люди... У мули багато слів гострих.

— О ей яман...

Махнув рукою і пильно поглянув на скривлене лице Саїд-Алі:

— Я знаю, що хоробрий Саїд-Алі онук Ахун-бая-Огли. Пророк знає, що ти його брат... чуєш-брат! Пророк, посилаючи на землю Саїд-Алі сказав — од вітру не гнись, пилом не розсипайся. Хай твій крок буде широкий, як у верблюда, хай твій розум буде хисткий, як яструб...

Мула Усмаджан Абдукабіїв спітніло-холодною рукою схопив за руку Саїд-Алі. Тому зд'ялось, що йому в руки поклали жабу, але стояв спокійно. Фаркаючи, бризкаючи слиною мула зашепотів:

— Я знаю, що хоробрий ти Саїд-Алі. Знаю, що в п'яту повно минулого року ти своїм ножем пробив дірки в серцях двох невірних біля мечеті Мурад-Баша. То було вночі, а другого дня, орусі шукали — хто звбив? Ха-ха-ха... А пророк записав у книгу...

— Що? ... Ти — знаєш! ...

Саїд-Алі копіркнув пил ногою, ступнув назад. Зігнувшись, мов збирався стрибнути на мулу, підбіг:

1) Селям-aleyком — привітання.

2) О ей худо ей — о, боже мій.

.. Кермат у кутку, а біля неї дочка Фазин...

тюд, щоб не покликати проклятого ним самим сина, щоб не проштрикнути груди ножем комусь з тих, що вкрали в нього Турсука.

1) Джойнамаз — хустка для молитви.

2) Намаз — молитва.

3) Дехкан — селянин.

...Саїд-Алі хутко розмахнувся...

— Ти знаєш?..

Мула посміхнувся очима:

— Не тривожся—бач місяць так зблідив твоє лице, то він вже заходить... Він і в очах у тебе блискає. Коли я знаю—то ніхто не буде більше знати. Я знаю, що зробити з твоїм сином, щоб пророк записав тебе в книгу ще раз, я знаю, що робити з орусами—то вони забрали його в свою віру... Знаєш, де вони збираються—в сараї... дерев'яному, а вогонь любить дерево.

Мула з насолодою дивився, як тремтячими руками Саїд-Алі рвав собі груди, ловив повітря і, захарчавши хрипло, спитав:

— Що робити... що?... Як думає пророк?..

— Треба мститися над тими, що з'їли сина, над ними і над Турсуком... Нехай всі знають... так говорить пророк, так робили твої великі предки.

Майнувши полами білого шовкового халату, злодійкувато втягнувши голову в плечі Мула Усмаджан Абдукабіїв провалився в щілині вулиці.

Саїд-Алі поглянув йому вслід. Розтопилися гаряча зневага й злоба в грудях. Пішов додому і роздратовано, люто бив Кермат, доки її тіло знівечене хворобою не чуло вже кулаків і ніг.

IV.

Кріз листя старої айви не розсіпаються іскри заходу. Карагач задумливо пестить листом високий гляняний дувал. Десь у вітах в-останнє пробуркотів над милою каптар¹⁾.

Темрява згусла і заховала дерева біля великого арика.

Непевним, тремтячим кроком Саїд-Алі ще раз зийшов у хату і взяв залізну важку банку.

Нехай він скаже, своїй хати Кермат, куди йде. Вона в хворобі на животі, як змія поповзе, а гукне тям синові:—проби, тікай. Щоб Турсук-син ховався від батька.

Хіба є такий шлях—камінний, страшний для людей, непроходимий, щоб мати ради своєї дитини не пішла по ньому, як по алеї посипаній трояндами?

Але чоловік не розмовляє з жінкою про свої справи Жінці і матері лежати в кутку і радіти, коли чоловік погляд важкий зведе на неї.

Керамат зібгалася в кутку, злякано гасила біль своєї хвороби і пригорнула до себе Фазин.

Чомусь мимоволі затремтіли важкі, хворі, брудні повіки і сльози впади на голову дитини. Очі Фазин заходилися жалем і голова сховалася у матері на грудях.

Саїд-Алі проминув темні вулички, на руці висіла банка і перехиляла його в той бік. В траві грали цікади на малесенький дзвінкий дутар. Грали вони одноманітну мелодію, бо, мабуть, тільки її одну і знають.

... Мула спітніло-холодною рукою схопив за руку Саїд-Алі.

Місяць поливає білим холодним кумисом світла дошки сарая. Місяць там високо почепився блискучим дзюбом за краєчок неба. Ніч лежить чиста і ніжно тулиться до землі мов нова шовкова поранджа¹⁾.

Прилип, приріс до щілини Саїд-Алі. У нього серце, як мідь, а зараз воно дзвонить і б'ється, бо він бачить свого сина.

Турсук мужньо й уперто рубає повітря рукою. Плечі в нього широкі—дорослого муштини, твердо ноги вросли в діл—мов у верблюда під вагою. Турсук щось вигукнув, йому заплескали в долоні.

А батько хотів поглянути ближче на зіцлені губи, погладити рукою волосся.

Хоча ось біля нього стоїть банка з гасом. Зараз він з чотирьох кінців полле, побризкає сарай. Масляне сім'я, тюки і сухі дошки політі гасом спалахнуть...

У Саїд-Алі серце дзвенить, як мідний збан. Він ішов сюди кроком легким мов на свято, а банку з гасом ніс замість святкового подарунку... Сарай загориться в мент, бо спека стоїть і він сухий...

Голий місяць почав ховатись за листя. Він бачив багато, а не хотів бачити Саїд-Алі. Хоча до місяця йти було далеко, більше як п'ять весен кінської ходи, бо до нього ніхто не доходив.

Саїд-Алі знов пригнувся до щілини, вигнувся напружно, мов туркменський джигіт.

Турсук говорив ще з більшим запалом, а його слухають, він всіх вчить. Він такий хороший на зріст, гнучкий—лице і груди запалені хоробрістю. Хіба в хороброго батька буде не хоробрий син? Барс родить барса, а не шакала.

Саїд-Алі милується з свого сина. Але він не буде плакати, коли син буде мертвий.

Взяв у руки банку з гасом. Брикнув на дощану стіну.

Але враз знову припав до щілини. Хто є красивіший за Турсука, за сина?

Саїд-Алі почув, що голову ніби розчавили копитом і серце розбили колесом гарби. Нехай ніхто не бачить сліз старого Саїд-Алі, онука Ахунбая-Огли!

— О ей, яман...!

Батько подумав про те, що говорив йому син Турсук:

„День не схожий один з одним, рік не схожий... Сонце по-різному світить. І життю немає однакових доріг“.

І заглянула шовкова ніч в очі Саїд-Алі і серце замість твердої міді розцвіло квіткою ошангуля-нічної красуні. Закричало голосно щастя в серці, зашепотіли самі уста:

— Болам джан... бжан болам²⁾.

Як вітер обвіває виноград, обгорнула радість сонячна Саїд-Алі. Жадібно шепече ласкаве слово до сина перекинув ногою гас і рвонувся з місця, бігти звідси.

десь у вітах в-останнє проборктив над милою каптар¹⁾.

Темрява згусла і заховала дерева біля великого арика.

Непевним, тремтячим кроком Саїд-Алі ще раз зийшов у хату і взяв залізну важку банку.

Нехай він скаже, своїй хати Кермат, куди йде. Вона в хворобі на животі, як змія поповзе, а гукне там синові:—проби, тікай. Щоб Турсук-син ховався від батька.

Хіба є такий шлях—камінний, страшний для людей, непроходимий, щоб мати ради своєї дитини не пішла по ньому, як по алеї посипаній трояндами?

Але чоловік не розмовляє з жінкою про свої справи Жінці і матері лежати в кутку і радіти, коли чоловік погляд важкий зведе на неї.

Керамат зібгалася в кутку, злякано гасила біль своєї хвороби і пригорнула до себе Фазин.

Чомусь мимоволі затремтіли важкі, хворі, брудні повіки і сльози впали на голову дитини. Очі Фазин заходилися жалем і голова сховалася у матері на грудях.

Саїд-Алі проминув темні вулички, на руці висіла банка і перехилила його в той бік. В траві грали цікади на малесенький дзвінкий дудар. Грали вони одноманітну мелодію, бо, мабуть, тільки її одну і знають.

Тихо дійшов до сарая, де лежать кучі тюків бавовнини і лантухів з насінням. Пріле насіння гостро лоскоче ніздрі.

Заглянув у щілину. Людей повно. Турсук щось говорить, а інші слухають.

¹⁾ Каптар—голуб, горлиця.

... Мула спітніло-холодною рукою схопив за руку Саїд-Алі.

І заглянула шовкова ніч в очі Саїд-Алі і серце замість твердої міді розцвіло квіткою ошангуля-нічної красуні. Закричало голосно щастя в серці, зашепотіли самі уста:

— Болам джан... бжан болам²⁾.

Як вітер обвіває виноград, обгорнула радість сонячна Саїд-Алі. Жадібно шепоче ласкаве слово до сина перекинув ногою гас і рвонувся з місця, бігти звідси.

Тільки ноги прилипали до землі, не хотіли йти, тікати від щілини від Турсука і вогкі очі хотіли бачити сина. А потім ноги відірвались і понесли Саїд-Алі від сарая хутко поміж тюків на дорогу і молода ніч накрила його м'яким шовком темряви. 1925 р.

¹⁾ Поранджа—халат, що носять жінки.

²⁾ Болам джан—дитина любя.

Провесна.

1.

Провесна весна.
Місяць-срібно ріг.
Впала тишина
На змарнілий сніг.
Хрупостить, мов скло,
Ранок крижаний...
Все давно було,
Місяцю ясний!

2.

Натомлені коні кошлаті
Парують, як поле весною.
Що з того, що хтось—там—у хаті
Махнув безнадійно рукою?
Що з того, що п'яна колиска,
Що хора в колісці дитина?
Я знаю: дорога не близька,
Та наша дорога—єдина!

3.

Пошклилися завої,
Застиг туман тонкий.
Дорогою дзвінкою
Співають полозки.
Назустріч біла хата
Склонила мовчазна,
... І як її вітати?
І як прийме вона?
Сліди невзутих ніжок
Холодний пишуть сніг,—
І хилиться обніжок
У полях сухих.

4.

Червоні лози
Хиляться на став...

Коромисло на дужому плечі,
Сніжинкою хустина біла має...
Чи рукавом махне, чи привітає,
Під гору ідучи?

За нею плутається у свитині
Дитя. Останній одлітає сніг,—
І визерунки довгих віт гнучких
Щасливі одкидають тіні.

Уже весна блажені перші сльози
На землю ронить. Перший день настав.

Червоні лози
Хиляться на став.

5.

Провесна—весна,
Голоси людські.
Ламле тишина
Кришталі тонкі.

Крила голубі
Голубів ясних.
Як останній бій,
Червоніє сніг.

Максим Рильський.

КАМ'ЯНКА.

(Черкащина).

Тихо падали сніжинки, як ми покинули станцію і рушили покрученим шляхом до містечка Кам'янки.

Кам'янка історична.

Нещодавно минуло сто літ, як тут, у волсдинні пана Давидова перегорнула сторінку історії революційна завірюха декабристів.

Сто літ стерли з лиця Кам'янки певні ознаки цього руху, але спогади живуть.

Живуть вони в переказах кам'янських сторожилів, а більш усього в пам'ятках старовини, що таємниче хоронять в собі декабристське повстання.

Але спочатку про Кам'янку Радянську.

Кам'янка містечко лежить по залізничному шляху Київ — Ростов, в 3—4 ве стах від ст. Кам'янка.

Нині Кам'янка містечко промислове: має цукроварню і сірникову фабрику.

Скупчення в цих промислових місцях робітників сприяє розвитку торгу що звив собі місце в осередку містечка.

Переважають крамниші кооперативні. Але й не без крамарів...

Населення у містечку спролетаризоване і живе або з цукроварні, або з сірникової фабрики.

Кам'янка містечко на горі, низом по річці Тясмин розкинулось Кам'янка село.

Кам'янка село півколом огортає цукроварню і зникає геть поділене в свою чергу на сторони Покровську і Миколаївську.

Село колись панське, містечко володіння Давидова. Якраз у містечку і схоронились деякі пам'ятки «декабристського» руху.

Парк. Власне не парк, а рештки великого панського парку. Лежить він на горі над річкою Тясмин, по шляху на цукроварню.

Біля 80% дерев цього парку вирубано і на том місці росте буйний молодняк.

Цей парк сто літ назад давав притулок членам південної групи «таємного товариства» («Декабристів»), що гостювали в пана Давидова, теж декабриста.

Збиралися вони не просто в парку, а, з переказів, часом у кам'яній гроті тут-же в паркові а часами в панському будинкові, що стояв, за одною версією в паркові, а за другою — в селі Кам'янці на Покровській стороні.

Що-ж уявляє собою грота?

Вище ми зазначили, що парк лежить над річкою Тясмином, спускаючись люди крутою горою. От в цій горі й зроблено гроту.

Зроблено її півколом з доброї паленої цегли і міцно оштукатурено. Місцями штукатурка опала, а місцями, на горішних карнизах залишилась і по сей день, припавши лише мохом.

Церква в парку кол. поміщика Давидова в с. Кам'янці

Недалеко гроти, коли дивитись на неї, так як вона є на фотографії ліворуч буде церква.

Церкву збудовано за п'ять років до народження «таємних товариств», а саме 1811 року поміщиком Давидовим, і зараз вона стоїть пустою (до речі замкнена 12-ма замками).

Яке має відношення до декабристського руху церква? Майже ніякого!

Але ми кажемо про нею лише тому, що вона була німим свідком подій які розгорталися під її хрестами в парку.

Оце й все, що є в знаменитому паркові.

Кам'янка село півколом огортає цукроварню і зникає геть поділене в свою чергу на сторони Покровську і Миколаївську.

Село колись панське, містечко володіння Давидова. Якраз у містечку і схоронились деякі пам'ятки «декабристського» руху.

Парк. Власне не парк, а рештки великого панського парку. Лежить він на горі над річкою Тясьмин, по шляху на цукроварню.

Біля 80% дерев цього парку вирубано і на том місці росте буйний молодняк.

Цей парк сто літ назад давав притулок членам південної групи «таємного товариства» («Декабристів»), що гостювали в пана Давидова, теж декабриста.

Збиралися вони не просто в парку, а з переказів, часом у кам'яній гроті тут-же в паркові, а часами в панському будинкові, що стояв, за одною версією в паркові, а за другою — в селі Кам'янці на Покровській стороні.

Що-ж уявляє собою грота?

Вище ми зазначили, що парк лежить над річкою Тясьмином, спускаючись люди крутою горою. От в цій горі й зроблено гроту.

Зроблено її півколом з доброї паленої цегли і міцно оштукатурено. Місцями штукатурка опала, а місцями, на горішних карнизах залишилась і по сей день, припавши лише мохом.

Дверей немає (знято). В середині грот кругла і також старанно вилужена знизу до верху тією-ж цеглою. Ні вікон, ні якихось дірок взагалі немає.

Коли зачинити двері, то в цій гроті, можна стріляти з гармат — не почує ніхто.

Здається от, що ця грота побудована виключно для підпільної революційної роботи (таке уявлення), хоч говорять, що пізніше в цій гроті переховувались фрукти.

Між иншим ніяких натяків на присутність поблизу так в минулому як і нині, фруктового саду — немає.

Грота, де збиралися на раду декабристи і, де свого часу писав твори О. С. Пушкін.

Церква в парку кол. поміщика Давидова в с. Кам'янці

Недалеко гроти, коли дивитись на неї, так як вона є на фотографії ліворуч буде церква.

Церкву збудовано за п'ять років до народження «таємних товариств», а саме 1811 року поміщиком Давидовим, і зараз вона стоїть пустою (до речі замкнена 12-ма замками).

Яке має відношення до декабристського руху церква?

Майже ніякого!

Але ми кажемо про нею лише тому, що вона була німим свідком подій які розгорталися під її хрестами в парку.

Оце й все, що є в знаменитому паркові.

Розказують, що до революції, парк охоронявся сторожою і про існування грота не знав ніхто. Клі-ж його було знайдено, думали що це звичайний льох (відціля й балачки, що там були фрукти).

Розвідку продовжуємо.

Чим-же кінчилась справа декабристського руху в Кам'янці?

Покинемо на хвилину парк і підемо на двориче теперешньої цукроварні.

Там серед велетенських заводських будов, стоїть над широкою каналом млин.

Млин цей кам'яний, круглий, двоповерховий, збудований, видно, добрим майстром, бо схоронився в колишньому своєму вигляді.

Тут-же коло млину жолобок, яким спадає вода.

Є підстава гадати, та воно так і було, що спочатку млин побудовано під водяну силу, але згодом тут опинився за механіка німець Шервуд.

Що мав робити механік Шервуд у водяному млині?

Є гадка, що поміщик Давидов замислював поставити, коло млина машину із цією метою закликав Шервуда.

Але чи була там машина, чи мовою нею механік Шервуд — невідомо.

Відомо лише одно, що цей Шервуд змлов щось инше, а саме — донос на декабристів в Кам'янці, де їх і викрито в панському будинкові.

На цьому розвідку і закінчуємо, але як кажуть, „за одним заходом“ перейдемо до не менш історичного „зеленого“ будинку.

Зеленим будинком звать Кам'янчани Давидівський будинок-гарем, що в свій час був схожий з кущем дикого винограду (нині винищений).

Стоїть цей будинок високо над річкою знов-же таки Тясьмином.

В ті часи жив тут славнозвісний поет Пушкін, що під час вислання на південь, частенько гостював у декабриста Давидова.

На цю пору — відносять відому Пушкінову поему «Цыгане», що Пушкін очевидно по бесарабських вражіннях оброблював її в Кам'янці.

Це підтверджується ще й переказами Кам'янчан, що по річці Тясьмин недалеко будинку, де гостював Пушкін, довгий час стояли табором цигани, викликаючи у Пушкіна спогади з бесарабської подорожі.

Оце й все про що ми довідалися.

О. Ясний.

СУЧАСНА ==
 == ХІНА

Червоний хінський диктатор ген. Течен-Ву
 зі своїм помічником (праворуч)

Хінські літуни, що прибули до Америки для ознайомлення з авіо-технікою та
 авіо-будівництвом

Червоний хінський диктатор ген. Течен-Ву зі своїм помічником (праворуч)

Хінські літуни, що прибули до Америки для ознайомлення з авіо-технікою та авіо-будівництвом

Хінець-моряк біля кулемета. Ліворуч—повсякденна картина в Кантоні: демонстрація страйкерів за приводом червоного офіцарства.

АБІСИНСЬКЕ МИСТЕЦТВО.

1925 року в Берліні відбулась «вільна од журі» мистецька виставка.

На цій виставці, поруч з роботами європейських митців, було виставлено колекцію абісинських картин, що кидалася у вічі своєю яскравістю.

Картини Абісинські за короткий час перебування в Європі набули великої популярности.

Не багато художників Африканської гірної країни залишилися вірними старій школі живопису на півночі Абісинії.

Тут з давніх-давен збереглися до нашого часу відомі правила живописи, що залишилися не без італійського впливу.

Зміст картин Абісинських більш ніж де-інде відображає життя, історію, побут своєї країни.

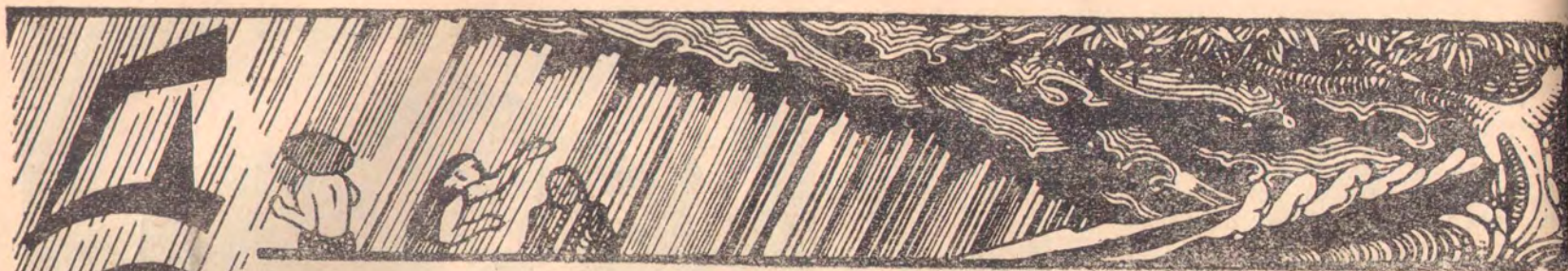

Видатні
особи, сцени
історичного
життя, сімей-
ного, малю-
нки війни, по-
лювання.

Ландшаф-
ти тут зу-
стрічаються
дуже рідко.

Оповідання В. Дорошевича.

Син неба—хай його ім'я переживе все-світ—імператор Лі-О-А стояв біля вікна свого порцелянового палацу.

Він був ще молодий, а через це добрий. Серед розкошів та блиску, він не переставав думати про бідних та нещасливих.

Йшов дощ. Лив струмками. Плакало небо, лили за небом сльози дерева та квітки.

Сум стиснув серце імператора і він вигукнув:

— Погано тим, хто у дощ не має навіть капелюха!—і, зьвернувшись до свого камергера, сказав:

— Я хотів-би знати, скільки таких нещасливих у моєму Пекині.

— Світе сонця!—відповів, падаючи на коліна і схиливши голову, Тзунг Хі-Тзанг,—хіба є що небудь неможливе для царя? Ще до заходу сонця ти будеш знати, батьку зірниці, те, що ти хочеш.

Імператор милостиво посміхнувся, а Тзунг-Хі-Тзанг побіг так швидко, як тільки міг, до першого міністра Сан-Чі-Сану.

* * *

Він прибіг, ледве переводячи дух, і нашвидко не встиг навіть віддати всіх почестей, що належали першому міністрові.

— Радість всесвіту, наш всемилостивий володар,—задихуючись промовив він,—страшенно турбується. Його непокоять ті, що ходять у дощ

ДИНАМІКА В МИСТЕЦТВІ.

без капелюха у нашому Пекині, і він хоче знати сьогодні-ж, скільки їх числом.

— Так, є такі ледарів,—відповів Сан-Чі-Сан,—а тим часом... І він наказав покликати Пай-Хі-Во, начальника міста.

* * *

— Погані новини із палацу,—сказав він, коли Пай-Хі-Во схилив голову до землі на знак уваги,—владика нашого життя помітив непорядки.

— Як?—із жахом скрикнув Пай-Хі-Во,—хіба не існує прекрасного садку, що закриває палац від Пекину?

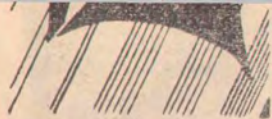
— Та вже не знаю, як це скоїлось,—відповів Сан-Чі-Сан, але його величність страшенно турбують мерзотники, що ходять у дощ без капелюха. Він бажає знати сьогодні-ж, скільки такого народу у Пекині. Розпорядись.

* * *

— Покликати до мене зараз-же того старого собаку Хуар-Лзунга!—

СТАТИКА В МИСТЕЦТВІ.

— Я хотів-би знати, скільки таких нещасливих у моєму Пекині.

— Світе сонця! — відповів, падаючи на коліна і схиливши голову, Тзунг Хі-Тзанг, — хіба є що неможливе для царя? Ще до заходу сонця ти будеш знати, батьку зірниці, те, що ти хочеш.

Імператор милостиво посміхнувся, а Тзунг-Хі-Тзанг побіг так швидко, як тільки міг, до першого міністра Сан-Чі-Сану.

* * *

Він прибіг, ледве переводячи дух, і нашвидко не встиг навіть віддати всіх почестей, що належали першому міністрові.

— Радість всесвіту, наш всемилостивий володар, — задихуючись промовив він, — страшенно турбується. Його непокоять ті, що ходять у дощ

ДИНАМІКА В МИСТЕЦТВІ.

Танок дівчини з вуаллю

англ. скульпт. Елек Люкс.

це скоїлось, — відповів Сан-Чі-Сан, але його величність страшенно турбують мерзотники, що ходять у дощ без капелюха. Він бажає знати сьогодні - ж, скільки такого народу у Пекині. Розпорядись.

* * *

— Покликати до мене зараз-же того старого собаку Хуар-Дзунга! — кричав через хвилину Пай-Хі-Во своїм підлеглим.

І коли начальник охорони міста, білий від жаху, тремтячи, повалився йому до ніг, мандарин вилив на його голову цілий водоспад прокльонів.

— Ледацюго! Падлюко! Паскудний зраднику! Ти хочеш, мабуть, щоб нас всіх розпиляли по половині разом із тобою?

— Поясни мені причину твого гніву, — тіпаючись у ногах мандарина молив Хуар-Дзунг, щоб я міг зрозуміти ті втішні слова, що ти мені говориш. Инакше боюсь, я не зрозумію мови твоєї пресвітлої мудрости.

— Старий собако, якому слід було-б стерегти табунець свиней, а не саме велике місто в світі... Сам володар Китаю звернув увагу, що у тебе в місті розгордіяш, — по вулицях шалається паскудна голода, що навіть у дощ не має капелюха. Щоб мені до вечора ти дав знати, скільки їх ще залишилося в Пекині.

— Все буде виконане достоменно, — відповів, три рази вдаряючи лобом об підлогу, Хуар-Дзунг, та, в мент він уже кричав та топотів ногами на вартових, що були зібрані громом гонгу.

* * *

— Ледарі, з яких я повішу половину лише для того, аби останні спекти на вуглях. Так он як ви дивитесь за містом. У вас у дощ ходять на вулицях без капелюхів.

Щоб через годину було переловлено всіх у кого немає капелюха на віть з комишу.

Портрет

Ерік Шільський

* * *

Вартові взяли за ретельне виконання наказу—і протягом часу по вулицях Пекину йшло справжнє полювання.

— Гримай його. Лови!—кричали вартові, ганяючи за людьми, що не мали капелюхів.

Вони тгли їх з-за тинів, з під воріт, із будинків, куди ті ховались як пацюки, що рятувались від кухаря, який намагавсь зробити з них рагу

* * *

І через годину без однієї хвилини всі, хто в Пекині не мав капелюхів, стояли у дворі в'язниці.

— Скільки їх?—спитав Хуар-Дзунг.

І через пів години 20.877 китайців без голів лежали покотом у дворі в'язниці.

А 20.877 голів були настроєні на 20.877 тичок та розносились по місту на науку народові.

Хуар-Дзунг пішов із доповіддю до Пай-Хі-Во. Пай-Хі-Во до Сан-Чі-Сану. Сан-Чі-Сан дав знати Тзунг-Хі-Тзангу.

* * *

Надійшов вечір. Дощ ущух. Вітрець перебігав по деревах, і дощ із діамантів летів з листя на пахучі квітки, що іскрилились та горіли у сонячному промінні.

З фарб та пахоців було утворено весь садок—і син неба Лі-О-А стояв біля вікна свого порцелянового палацу, милуєчись чудовою картиною.

Але молодий і добрий, він і під цю хвилину не забував про нещасливих.

— До речі,—сказав він звертаючись до Тзунг-Хі-Тзанга—ти хотів мені довідатись скільки народу в Пекині не має навіть капелюха, щоб покрити голову підчас дощу.

— Бажання володарю всесвіту виконане його покірними слугами,—низко уклоняючись, відповів Тзунг-Хі-Тзанг.

— Скільки-ж їх. Гляди говори тільки правду.

— По всьому Китаю немає жадного китайця, що не мав-би капелюха аби прикрити голову підчас дощу. Заприсягаєсь, що я говорю лише правду. І Тзунг-Хі-Тзанг звів руки до гори та схилив голову на знак присяги. Обличчя доброго імператора осяяла щаслива і радісна усмішка.

— Щасливе місто! Щаслива країна!—вигукнув він,—і який щасливий я, що під моїм володінням так благоденствує народ.

І, бачучи щастя імператора, всі у палаці зацвіли щасливою посмішкою. А Сан-Чі-Сан, Пай-Хі-Во та Хуар-Дзунг одержали по орденів Золотого Дракону за батьківське опікування Пекинським народом...

Переклав з російського З. Е.

ЛИСТ

У мене волосся сиве
І зморшки мережать чоло...
Слухай, я розповім про сина
Невідоме тобі ніколи.
Для тебе минуле—дим.
І життя відкраяв кордон,
а у мене мета єдина
твій збентежити спокій і сон.

Минуло вже двадцять літ.
Твоє серце забуло провину.
І тепер як на суді звіт
тобі правду в останнє кину.
Ти сказав—їдеш назавжди,
щоб, як хочу—так і жила.
Як удар опалила образа
подум'ям—помсти жага.
Стиснула руки в благанні.
В очах захо-ала гнів.
Нас з'єднала ця ніч остання
ланкою згублених снів...

...Ми обоє не завжди ситі
і боліло натружене тіло.
Але допомоги просить
я у тебе проте не схотіла.
...І коли революція жовтня
скидала кайдани останні—
я з сином обоє стали
до лав жовтневих повстань.
І завжди я поруч із сином...
І попліч у бійках коні...
а очі у сина сині...
І життя моє наче сон...

...Тільки раз у лаві ворожій
я пізнала твоє обличчя...
Але серце було на сторожі
і наган у пальцях—міцніше...
Мій наган тобі в лоба цілив:
адже вороги—я і ти...
Чому-ж пальці такі безсилі?
Чому очі не бачуть мети?
Ти мене пізнати не міг
(Я в будьоновці й сірій шинелі)
До плеча карабін твій приліг

Я бачила—ворогів більше,
і нашим вже скоро край...
А навкруги стає все тихше
і ворожа оточує згряя...
...Вже замкнено коло вороже
Порятунок—марна надія...
І стискає серця загроза
і єднає думка єдина...
Раптом вигук (закінчено гру!)
Твій ганебний чую наказ:
— Полонених всіх у яру,
як собак розстріляти враз...
...Син твій перший в засуджених лавах.
Навкруги ворожнеча нелюдська...
Заповітні лунають слова—
— Хай живе світова революція!

В голові моїй думка безсила
У вітрі губиться стогін...
...Коли-б в сина очі не сині...
...Коли-б це не життя, а сон...

Слухай, я розповім про сина
Невідоме тобі ніколи.
Для тебе минуле—дим.
І життя відкраяв кордон,
а у мене мета єдина
твій збентежити спокій і сон.

Минуло вже двадцять літ.
Твоє серце забуло провину.
І тепер як на суді звіт
тобі правду в останнє кину.
Ти сказав—їдеш назавжди,
щоб, як хочу—так і жила.
Як удар опалила образа
подум'ям—помсти жага.
Стиснула руки в благанні.
В очах заховала гнів.
Нас з'єднала ця ніч остання
ланкою згублених снів...

...І от народилось малятко...
Ти дав йому очі сині.
Тільки життя було кляте
як степ в-осени безнадійне.

...І коли революція жовтня
скидала кайдани останні—
я з сином обоє стали
до лав жовтневих повстань.
І завжди я поруч із сином...
І попліч у бійках коні...
а очі у сина сині...
І життя моє наче сон...
...Тільки раз у лаві ворожій
я пізнала твоє обличчя...
Але серце було на сторожі
і наган у пальцях—міцніше...
Мій наган тобі в лоба цілив:
адже вороги—я і ти...
Чому-ж пальці такі безсилі?
Чому очі не бачуть мети?
Ти мене пізнати не міг
(Я в будьоновці й сірій шинелі)
До плеча карабін твій приліг
і влучив поцілунок шалений...
Я поранена лежу в кущах
і обурює серця гнів...
Як згадати—і сором і жак
і щока пломені в огні.

...Вже замкнено коло вороже
Порятунок—марна надія...
І стискає серця загроза
і єднає думка єдина...
Раптом вигук (закінчено гру!)
Твій ганебний чую наказ:
— Полонених всіх у яру,
як собак розстріляти враз...
...Син твій перший в засуджених лавах.
Навкруги ворожнеча нелюдська...
Заповітні лунають слова—
— Хай живе світова революція!

В голові моїй думка безсила
У вітрі губиться стогін...
...Коли-б в сина очі не сині...
...Коли-б це не життя, а сон...

Хай для тебе минуле—дим
І життя відкраяв кордон...
У мене мета єдина
спалахнути загаслий вогонь...

Кардиналовська.

БАЛАДА ПІВНОЧІ¹⁾

Північ синя й невблаганна, як осіннє небо зрання,
Як прозорі сині води лісових, німих озер.
Там безмовно стогнуть сосни—жовта кров сочиться з рани,
Червоною шкурою вниз краплинами повзе.

Синий мох на хвойних вітах—борода забутих гномів.
Під ногами хрипким хрустом мшистий килим наче сніг.
Над чорнявими лісами, над озерами Суомі
Сни послули Калевали, днів засніжених пісні.

Розгулялась буйно кокка. Розшайнулися вогні.
Пото-ула десь глибоко над багаттям біла ніч.
Пойгі-з кучерми лляними. Юнки-з квітами в руках.
Гильда-краса поміж ними, синьоока і струнка.

А Йоган—з обійм заводів, з царства чорних димарів,—
У йому озерні води усміхнуться раз на рік.
В світлі ватри ходить коло. В лісі тане юний спів.
Тільки Гильда хмарить чоло. Тільки Гильда в самоті.

Стежка—лісом сине-тм'яним. Очі Гильди—синій гнів.
А над озером Йогану світять інші вогні—
Зібралися. Й ліс прислухавсь:—Наша влада—влада Рад.
Білі плями прокламацій, як березова шкура...

Гильда слуха. Гильда в гніві.—Так. Йоган забув про неї.
Спалахнули сині очі—невблаганная гроза.
Захитались сонно сосни. В водах хлипнули лілеї.—
Що-ж, побачиш—чого варта кожна Гильдина сльоза!

Синій ранок встав над лісом, окунувся у сині ярві.
Синьоокого Йогана в місті ждуть товариші.—
Він спішить із себе скинуть лісові, привабні чари,—
Знов—до велетнів-заводів, знов—до гуркоту машин.

Ялівець розкинув віти, мов загрозлива принада.
Затремтіла синя хвоя... Раптом—стії! Спинився крок...
З-за кущів до нього—лендсмен... другий... третій... Що це?—зрада!
Він—у воду... Хлюпнув постріл. Розплилась по хвилях кров.

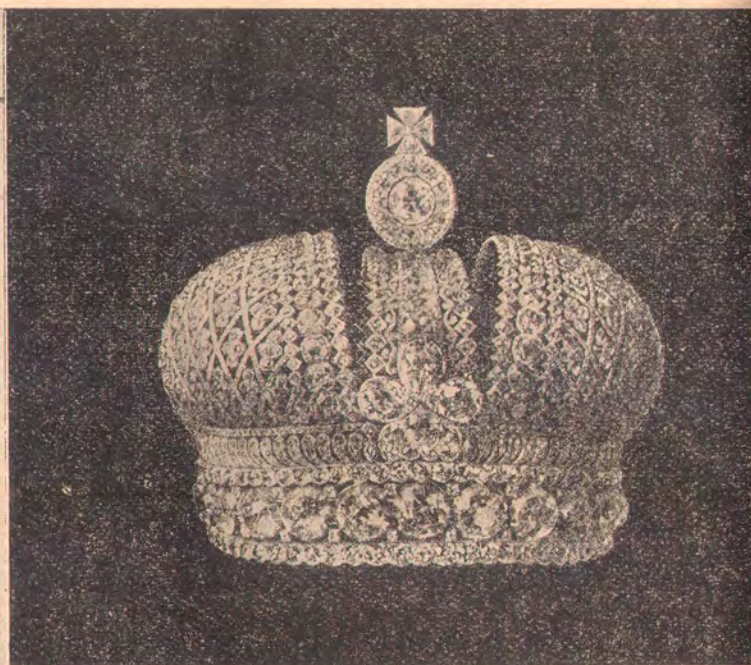
Над північним синім краєм знову вечір виткав кросна.
Знову літо сумно мріє про далекі сніги...
Гильда ходить. Гильда плаче. Та мовчать суваро сосни.
Не всхлюпнуться сині води. Не всміхнуться береги.

Сірі скелі вкриті мохом, думи ліса невідомі
Обняла молочним сяйвом червеньова біла ніч.
Над чорнявими лісами, над озерами Суомі
Сни послули Калевали, днів засніжених пісні. **Наталя Забіла.**

¹⁾ Фінські слова, що зустрічаються у баладі: Суомі—Фінська назва Фінляндії; Клевал—Фінська старовинна спична поема; кокк—велике багаття, що його запалюють в ніч під Івана Купала; пойгі—хлопці; ярві—озеро; лендсмен—поліцей.

„Велика імператорська корона“. Робота ювеліра Дюваль 1796 р. Дивні, індійські діаманти вагою 2805 каратів. Зверху самородок рубін-шпінель—402 карати. Два рядки великих перлин.

„Мала імператорська корона“—робота доби Павла I. Діаманти Індії та Бразилії—вагою 584 карати.

В ОСТАННІХ числах грудня Москва в захопленні спостерігала цікаве видовище.

Виставка алмазного фонду!

Площа перед виставкою заповнена величезним натовпом.

Тискаються, гомонять, ждуть...

З ранку до вечора не вщухає гомін, із ранку до вечора стремить натовп... Варта ледве підтримує лад...

З кожним днем все більшає люду... Цікавість зростає...

В перший день—1000 людей одвідало виставку...

В другий—2500...

Жадна європейська країна, Сх'д, Індія, що як відомо постачала всьому світу, протягом багатьох віків, дорогоцінне каміння, жаден раджа не може зрівнятися з нашим багатством дорогоцінностей...

Всі ці скарби, що коштували сотні й сотні мільйонів, були власністю держави й ніколи до революції ніхто з широких мас про них не вдав й небачив їх.

Лише деякі з них, приміром, регалії в урочистий час з'являлись на світ і то приступні для зору дуже обмеженого кола осіб.

Тепер дорогоцінності в народній скарбниці...

Науково розглянуті, як багатий мінералогічний матеріал, як художній і побутовий — вони

„Велика імператорська корона“. Робота ювеліра Дюваль 1796 р. Дивні, індійські діаманти вагою 2805 каратів. Зверху самородок рубін-шпінель—402 карати. Два рядки великих перлин.

В ОСТАННІХ числах грудня Москва в захопленні спостерігала цікаве видовище.

Виставка алмазного фонду!

Площа перед виставкою заповнена величезним натовпом.

Тискаються, гомонять, ждуть...

З ранку до вечора не вшухає гомін, із ранку до вечора стремить натовп... Варта ледве підтримує лад...

З кожным днем все більше люду... Цікавість зростає...

В перший день—1000 людей одвідало виставку...

В другий—2500...

В третій—6000!..

Шість тисяч чоловік у день!

Чи багато виставок можуть похвалитись такою численністю люду.

Це характерно...

Виставочний комітет ледве справляється з такою масою...

Більше шости тисяч у день вже з технічних причин пропустити не можна...

...А люд валом-валить...

Групами по 50 душ ходять, оглядають, дивуються, захоплюються, слухають пояснення професорів Іванова й Тройницького.

Одвідують екскурсіями...

Так на третій день виставку одвідала німецька посольська місія складом 5 чол., також екскурсія 25 чол. слухачів ки айського університету імени Сун Ят-Сена...

І не диво...

Алмазний фонд СРСР—найбагатіший у світі, зборище мистецьких речей із дорогоцінного каміння...

Жадна європейська країна, Схід, Індія, що як відомо постачала всьому світу, протягом багатьох віків, дорогоцінне каміння, жаден раджа не може зрівнятися з нашим багатством дорогоцінностей...

Всі ці скарби, що коштували сотні й сотні мільйонів, були власністю держави й ніколи до революції ніхто з широких мас про них не вдав й небачив їх.

Лише деякі з них, приміром, регалії в урочистий час з'являлись на світ і то приступні для зору дуже обмеженого кола осіб.

Тепер дорогоцінності в народній скарбниці...

Науково розглянуті, як багатий мінералогічний матеріал, як художній і побутовий — вони тепер приступні для огляду широкого люду...

Дорогоцінності алмазного фонду стосуються царського періоду XVIII—XIX віків.

Починаючи з часів Петра, до останніх часів царату, протягом двох століть, до царського двору безперестанно стягались дорогоцінності.

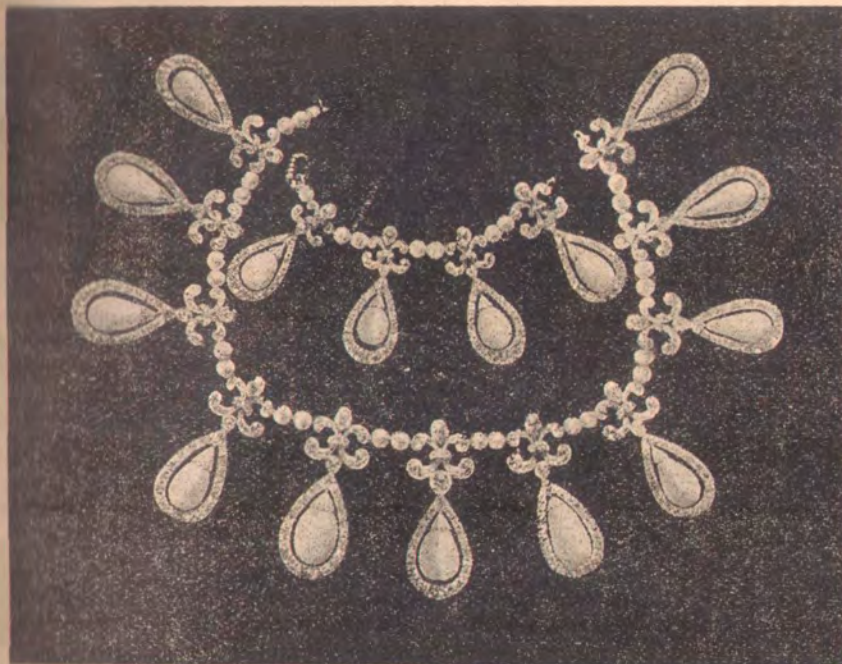
Особливо цьому сприяло те, що, майже, протягом цілого століття царювали в Росії жінки.

Чужоземні посланці, що бували тоді в Петербурзі дивувались з багатства й рідкості дорогоцінного каміння, що було тоді в «русских дам», зазначали, що ніде подібного вони не здибали...

Й не дивлячись на часті переробки, деякі дорогоцінні рідкості збереглися з часів XVIII в. правда мало, через те, що Анна Леопольдовна з ненависти до Катерини I поламала деякі її речі, те-ж саме

„Діамантовий цеп Андрія Первозванного“. Роблено 1795 року. Дивні, індійські діаманти вагою—1042 карати.

„Перлинове намисто“. Роблено 1860 р. Дивні, грушоподібні перлини. Важать 320 каратів. Дивні, індійські діаманти—131 кар.

робили й інші наступниці... Зате ті речі, що збереглися з дальших часів, дають яскраву картину ювелірного тогочасного мистецтва.

По своїй цінності й історичному значінні перше місце займають регалії—зовнішні ознаки царської влади—корона, скипетр...

Корону зроблено ще в 1762 році.

Біля 5.000 діамантів вставлено в ній—важить 55 каратів.

Сімдесят великих перлин розкидано на короні, а зверху зроблено один з найбільших у світі рубінів—вагою біля 400 каратів, що куплено при Олексії Михайловичі в Пекині.

Кожне яйце містить в собі який-небудь цікавий сюрприз—мініатюрні портрети, модель потягу Сибірської залізниці, модель Олександрівського палацу в Дитячому Селі і т. в.

Багато, багато дорогоцінного є ще на виставці—ісього не перелічиш...

Діядеми з діамантів, намиста, пояса діамантові, еполети, діамантові нашивки, квіти, ордени, шнури, браслети, гудзики—все це дорогоцінне, коштовне, художнє...

Чимало окремо дорогоцінного каміння...

„Держава“. Роблено 1780 р. Шар—з червоного золота. Гірлянди діамантові. В середині індійський діамант „Голконди“—47 карат. Зверху—цейлонський сапфір—200 каратів.

робили й інші наступниці... Зате ті речі, що збереглися з дальших часів, дають яскраву картину ювелірного тогочасного мистецтва.

По своїй цінності й історичному значінні перше місце займають регалії—зовнішні ознаки царської влади—корона, скипетр...

Корону зроблено ще в 1762 році.

Біля 5.000 діамантів вставлено в ній—важить 55 каратів.

Сімдесят великих перлин розкидано на короні, а зверху зроблено один з найбільших у світі рубінів—вагою біля 400 каратів, що куплено при Олексії Михайловичі в Пекині.

Загальна вага діамантів—2800 каратів, перлин—763 карати.

Вся корона важить 5 фунтів.

Держава. Великий, полірований, золотий шар з діамантовим паском.

На передній стороні—великий індійський алмаз 47 кар.

Зверху—на сапфірі—200 кар.—діамантовий хрест.

Скипетр.—На верху його міститься знаменитий алмаз, що викрадений на початку XVIII століття в Індії й куплений князем Орловим за 400 тисяч карб.

Цей алмаз Орлов подарував цариці на її іменини.

Цікаві де які діядеми, прин. діядема з діамантових колосків..

Звертає увагу діамантове намисто VIII ст. з 36 індійських діамантів вагою в 475 каратів.

Окрім того, цікава колекція пасхальних яєць—подарунків Ніколаю II на паску.

Великий букет—ізмурудне листя й діамантові квіти—роблено в половині VIII століття.

містить в собі який-небудь цікавий сюрприз—мініатюрні портрети, модель по-тягу Сибірської залізниці, модель Олександрівського палацу в Дитячому Селі і т. и.

Багато, багато дорогоцінного є ще на виставці—і цього не перелічиш...

Діядеми з діамантів, намиста, пояса діамантові, еполети, діамантові нашивки, квіти, ордени, шнури, браслети, гудзики—все це дорогоцінне, коштовне, художнє...

Чимало окремо дорогоцінного каміння...

Алмази, рубіни, ізумруди, сапфіри, діаманти рожеві, блакитні.

Грандіозне видовище!

Вражені виходили глядачі, сперечались, гомоніли...

Між іншим, цікаво відзначити, що хоча у XVIII сторіччі майстри не звертали такої великої уваги на чистоту й правильність форми дорогоцінного каміння ніж це було в останній час, все-ж витвори тогочасні більш захоплюють зр глядача, ніж то витвори пізншої доби.

XVIII сторіччя особливо відзначилося дорогоцінними речами.

Також цікаві приналежності парадного одягу тогочасного, відомоголише з малюнків...

...Але прийде час, коли деякі з дорогоцінних робіт, що чарують тепер око обивателя та й художника, можуть, згодом, стати одною зі складових частин будь-якої ніжної й міцної, корисної машини...

Москвичанин.

„Держава“. Роблено 1780 р. „Шар“—з червоного золота. Гірлянди діамантові. В середині індійський діамант „Іолконди“—47 карат. Зверху—цейлонський сапфір—200 каратів.

„Скипетр“. Золота паля. 7 діамантових обручків. Зверху індійський алмаз—Орлов—194 карати.

Російське військо атакує гірську сторожову башту (з фільму „Тарас Шевченко“—інсц. поеми „Кавказ“).

Я АЖ ПІДСКОЧИВ... (Грубий розпис шляхів СРСР на літо 1925 р. впав додолу, лишивши в моїй руці обгортку). Штовханув Фауста, що мирно спав під гуркіт колес:

— Бачиш?—тикнув я йому під ніс одірвану обгортку.

— Бачу!..

Ще-б пак не бачити! Від Владикавказу до Тифлісу грубою смугою відзначено автомобільне сполучення і з боку—дражливо—40 годин зберігається!..

— Це ми сьогодні-б уже були в Тифлісі, а взавтра—перший зніможний день!..

— Певна річ,—підтвердив Фауст.—Я-ж тобі ще в Ростові казав...

— Невже?! Як-же я не звернув уваги?..

Фауст тільки знизив плечима.

— Та якого-ж біса нам не сказали цього в Одесі, на фабриці, коли так спішно, навздогін експедиції, нас у дальню путь виряджали?

Ще виразніш знизився Фаустові плечі.

Зробили консиліум із кондукторами. Виявилось, що з Гудермеса можна повернути назад на Владикавказ і все-ж зберегти хоч 12 годин. Тільки

Вулиця

(Уривки вражінн

рега Терек, порадив нас пошукати броду.

Запитали трьох дегестаночок, що горобчиками причаїлись на черешнях-очах. Вони мовчки показали нам на аул.

Не знаю, що це значило, але ми пішли беремою до купи плескувати тих землянок на розлогу горбку й сіли там, де дорога ховалась під Терек і вилазила на тому боці.

Пройдисвіта скинула частину одягу, непристойну з дрібно-буржуаз

ної точки зору, й через 10 хвилин сховав, уже на тому боці, в тій самій частині одягу всі наші надії на купання: стало очевидно, що, скупавшись у сірчаному джерелі, треба неодмінно перенести його з собою на цей бік, щоб, після броду, дві години змивати з себе багно.

Фауст знов рванувся до станції, але я спинив його: на тому боці галасливо стрекочучи, підійшли до річки дегестанки й разом з ними—казька гарба, запряжена коровами...

— Що-ж! Пошукаймо духану,—зітхнув я, побачивши, що дегестанки не пішли бродом, а налізли в гарбу і, з вереском та зойками, поїхали через брід.

І ми пішли до мечети, що випиналась на горбочку з купи дерев-бо-ж—ясна річ! де церква, там і шинок.

Очевидно, Алах і Магомет, пророк його, зачарували гадючки-вулиці, що крутились на всі боки, ніяк не підпускаючи нас до вежі, що з нею муедан кличе вірних на молитву. Здоровенні пани на маленьких двориках перед землянками зі східною меланхолією позирали на нас, але їм було так само байдуже до нас, чужинців, як і їхнім хазяям, що навіть не обертались на нас, коли ми в двох кроках од них проходили... Хоч-би тоб один кинджалом копірнув!.. Де-ж поділась вайовничість Кавказу?!

Я АЖ ПІДСКОЧИВ... (Грубий розпис шляхів СРСР на літо 1925 р. впав додолу, лишивши в моїй руці обгортку). Штовханув Фауста, що мирно спав під гуркіт колес:

— Бачиш?—тикнув я йому під ніс одірвану обгортку.
— Бачу!..

Ще-б пак не бачити! Від Владикавказу до Тифлісу грубою смугою відзначено автомобільне сполучення і з боку—дражливо—40 годин зберігається!..

— Це ми сьогодні-б уже були в Тифлісі, а взавтра—перший знімочний день!..

— Певна річ,—підтвердив Фауст.—Я-ж тобі ще в Ростові казав...
— Невже?! Як-же я не звернув уваги?..

Фауст тільки знизив плечима.

— Та якого-ж біса нам не сказали цього в Одесі, на фабриці, коли так спішно, навздогін експедиції, нас у дальню путь виряджали?

Ще виразніш знизилась Фаустові плечі.

Зробили консиліум із кондукторами. Виявилось, що з Гудермеса можна повернути назад на Владикавказ і все-ж зберегти хоч 12 годин. Тільки от у Гудермесі треба аж 10 годин чекати на поїзд. Проте там—5 верств до Терека: можна скупатись, а 3 верстви до дегестанського аула, де певне духан є...

Я ще хитався: Баку... море... А головне: давно ще мені оповідали,—в Баку вузенькі глухі вулички, де будинки мають ґратчасті віконця аж на другому поверсі, бо злодії вуличками тими шалаються. Зустрінуть—кинджалом приколють. Цікаво!..

Я навіть пригадав, що про це саме я й мріяв, коли Фауст у Ростові радив їхати на Владикавказ. Не бачити Баку?!

— Знаєте що?—агітував я гаряче через хвилину Фауста.—Ми підемо в аул, знайдемо духана, нап'ємся, почнем сварку, а дегестанці народ запальний: вихоплять свої кинджали й поріжуть нас, як поросят... Це-ж цікаво!..

І ми почали пакувати речі, бо в вікно вагону вже блиснув Терек.

У Гудермесі пристроїли в ДПУ речі й рушили за пригодами. Виявилось, що до Терека значно ближче, ніж гадали. Але яке-ж то було розчарування, коли ми, розпарені дегестанською спекою, роздумливо спинились на високому березі; внизу з великим зусіллям перевалювалась через каміння скупо розчинена водою глина, заміняючи собою те, що ми звикли називати річкою.

Фауст уже пропонував повернути назад до станції: там, принаймні, холодок і попоїсти можна...

Я гаряче запротестував: так ураз зречтись усіх мрій?! Хоча-б скупаємось: по той бік Терека є сірчане джерело,—казали на станції.

Побачили залізничний місток—пішли. Але дегестанець-вартовий на всі наші запевнення, що ми зовсім не маємо намірів зірвати місток і взагалі рад-владі не вороги, відповідав уперто й одноманітно:

— Пропуск! Тебя не видаль—не знай!..

Якийсь пройдисвіта, що зійшов зі сторінок оповідань Горького й, забрівши до Дегестану в бідний аул коло ст. Гудермес, теж прагнув заповітного того бе-

Терек і вилазила на го-
боці. Пройдисвіта скинув
частину одєжи, непри-
стойну з дрібно-буржуаз-
ної точки зору, й через 10 хвилин сховав, уже на тому боці, в тій самій частині одєжи всі наші надії на купання: стало очевидно, що, скупавшись у сірчаному джерелові, треба неодмінно перенести його з собою на цей бік, щоб, після броду, дві години змивати з себе багно.

Фауст знов вранувся до станції, але я спинив його: на тому боці галасливо стрекочучи, підійшли до річки дегестанки й разом з ними—кавказька гарба, запряжена коровами...

— Що-ж! Пошукаймо духану,—зітхнув я, побачивши, що дегестанки не пішли бродом, а налізли в гарбу і, з вереском та зойками, поїхали через брід.

І ми пішли до мечети, що випиналась на горбочку з купи дерев бо-ж—ясна річ! де церква, там і шинок.

Очевидно, Алах і Магомет, пророк його, зачарували гадючки - вулиці що крутились на всі боки. ніяк не підпускаючи нас до вежи, що з не мUEDAN кличе вірних на молитву. Здоровенні п и на маленьких двориках перед землянками зі східною меланхолією позирали на нас, але їм було так само байдуже до нас, чужинців, як і їхнім хазяям, що навіть не обер тались на нас, коли ми в двох кроках од них проходили... Хоч-би тоб один кинджалом копирснув!.. Де-ж поділась вайовничість Кавказу?!

Нарешті ми вирішили удатись до найкращого провідника, що його має кожна людина в своєму роті.

— Де духан? Духан де?..

— На базарі!—відповів стрункий дегестанець, поклавши руку на кинджал (тільки й всього).

Російське військо атакує аул („Кавказ“—Т. Шевченка).

Вуфф

(Уривки вражін

рега Терека, порадив нас пошукати броду.

Запитали трьох дегестаночок, що горобчи ками причаїлись на черешні, позираючи на нас черешнями-очами. Вони мовчки показали нам на аул.

Не знаю, що це значило, але ми пішли бергом до купи плескуватих землянок на розлогому горбку й сіли там, де дорога ховалась під Терек і вилазила на тому боці.

Пройдисвіта скинув частину одяжи, непристойну з дрібно-буржуазного ховав, уже на тому боці, в тій самій ання: стало очевидно, що, скупавшись, він перенести його з собою на це вати з себе багно.

І, але я спинив його: на тому боці ічки дегестанки й разом з ними—кав

ітхнув я, побачивши, що дегестанки бу і, з вереском та зойками, поїхали

иналась на горбочку з купи деревинюк.
лок його, зачарували гадючки-вулиці підпускаючи нас до вежі, що з нею (оровенні п и на маленьких двориках) холоією позирали на нас, але їм було як і їхнім хазяям, що навіть не оберкаж од них проходили... Хоч-би тоб івасі, работорівці, Кавказу?

На

Кавказ

кіно-автора).

Довго ми ще блукали, поки я не згадав, що вівці голозна торгівля краю, й рішуче потяг за собою стомленого Фауста до купи обор на порожній площі. Серед них пригудилась халупа.

— Духан! — зрадів я. Увійшли в халупу й скамініли!

Крізь одчинені двері напівтемної комори ми побачили злодія, що, сівши верхи на духанщика, стиснув колінами його голову й уже тримав кинджал коло його горла.

— Чого тебе нужно? — прохрипіло горло, що з нього ось-ось хлисне струмінь крові. Ми мовчали! Хто-ж міг гадати, що це—до нас, а не до того, в чіх руках—життя?!

— Чого молчиш? Іди к...—привітав нас хазяїн, замість відомого мусульманського.

Тоді ми відповіли, що нам треба вина. Хазяїн заспокоївся й знов кинджал почав поратись коло його горла.

Тільки після закінчення цієї оригінальної дагестанської парикмахерської операції хазяїн дав нам бажаного вина, таємниче посадивши нас у темний закуток. Певне для того, щоб ми не бачили кольору того кислого квасу, що випивши його, ми освіді й поспішили вернутись на станцію, бо вже навіть я втратив надії на цікаві кинджальні пригоди в Гудермесі.

Так невдало закінчився наш перший день на терені Кавказу.

* * *

29. V. 25.

Гори!..

Горці боронять свої позиції («Кавказ»).

— Я йому нагадав, як ще коло Мінеральних Вод, привітав нас уранці далекий двохверхий Ельбрус.

* * *

— Сонячний Біслан—її поїзд поліз у гору, тяжко дмухаючи 1000 метрів підйому здається на 50 верств. Назустріч біг струмінь. Те, що його вода була прозора й сива від холоду, хоч поруч лежав спечений сонцем порох, доводило, що цей струмінь із гір—із тих гір, що, пиша чись у свій сонця найближались до нас трьома виразними пасмами: зеленою внизу, синьою вище й мрійно-білою вгорі...

Я не буду з'ясовувати: ліс, голі скелі, глетчери...

— Обіруч залізниці пишалася (буйна рослина долина, родючі ниви, веселі сади і...

— Квіти, квіти!—дзвеніли діточі голоси на останній перед Владикавказом станції, забув її назву—відомий осередок культури квітів.

— Чоловік!—покликала торговця квітками струнка осетинка із сусіднього купе і до самого Владикавказу я вже не знав, куди мені дивитись: чи на гори, що насувалися усе ближче, горді й прекрасні, чи на цю лоньку їхню...

боці. Пройдисвіта скинув частину одєжи, непристойну з дрібно-буржуаз-же на тому боці, в тій самій ало очевидно, що, скупавшись ренести його з собою на цей себе багно.

я спинив його: на тому боці гестанки й разом з ними—кав

я, побачивши, що дегестанки ереском та зойками, поїхали

, на горбочку з купи дерев

у, зачарували гадючки - вулиці аючи нас до вежи, що з неї і п и на маленьких двориках позирали на нас, але їм було нім хазяям, що навіть не оберних проходили... Хоч-би тоб зайовничість Кавказу?!

щого провідника, що його має

анець, поклавши руку на кин

ну й уже тримав кинджал коло його горла.

— Чего тебе нужно?

— прохрипіло горло, що з нього ось-ось хлисне струмись крові. Ми мовчали. Хто-ж міг гадати, що це—до нас, а не до того, в чийх руках—життя?!

— Чего молчиш? Иди к...—привітав нас хазяїн, замість відомого мусульманського.

Тоді ми відповіли, що нам треба вина. Хазяїн заспокоївся й знов кинджал почав поратись коло його горла.

Тільки після закінчення цієї оригінальної дагестанської парикмахерської операції хазяїн дав нам бажаного вина, таємниче посадовивши нас у темний закуток. Певне для того, щоб ми не бачили кольору того кислого квасу, що випивши його, ми осовіли й поспішили вернутись на станцію, бо вже навіть я втратив надії на цікаві кинджальні пригоди в Гудермесі.

Так невдало закінчився наш перший день на терені Кавказу.

* * *

29. V. 25.

Гори!..

Як тільки лихтарі Грізного—діаманти на синьому оксамиті світанку—промайнули повз скло вагону в далеч, що її перебіг поїзд,—здаля глянули гори, з рожевої емалі над синім кришталем долин: вони вже вітались із далекими проміннями сходу, а повз вікно ще бігла ніч...

Я збудив Фауста. Ми вдвох притулились до вікна...

— Яка краса!—сказав він стиха.

Горці боронять свої позиції («Кавказ»).

Я йому нагадав, як ще коло Мінеральних Вод, привітав нас уранці далекий двоверхий Ельбрус.

* * *

Сонячний Біслан—її поїзд поліз у гору, тяжко дмухаючи 1000 метрів підйому здається на 50 верств. Назустріч біг струмись. Те, що його вода була прозора й сива від холоду, хоч поруч лежав спечений сонцем порох, доводило, що цей струмись із гір—із тих гір, що, пиша чись у сьвітві сонця найближались до нас трьома виразними пасмами: зеленою внизу, синьою вище й мрійно-білою вгорі...

Я не буду з'ясовувати: ліс, голі скелі, глетчери...

Обіруч залізниці пишалася буйна рослина долина, родючі ниви, веселі сади і...

— Квіти, квіти!—дзвеніли діточі голоси на останній перед Владикавказом станції, забув її назву—відомий осередок культури квітів.

Чоловік!—покликкала торговця квітками струнка осетинка із сусіднього купе і до самого Владикавказу я вже не знав, куди мені дивитись: чи на гори, що насувались усе ближче, горді й прекрасні, чи на цю доньку їхню...

Вона не була гарна, донька гір у сусідньому купе. Але ще ніколи в житті я не бачив стільки гордості в руках стрункого породистого тіла й стільки промінястого сонця в жвавих і одночасно величаєво спокійних очах...

І коли потім я зробив цілий скандал у ВУФК'їнських колах, змінивши сценарій вставкою цілого складного епізода, де героїня—черкешенка, то винувата оця осетинка в сусідньому купе. Ще одесити казали, ніби я закохався в якусь грузинку й це для неї написав епізод...

Казавши брехню, одесити вгадали: для цієї осетинки (трохи помилились) я писав епізод.

Зручно возсілись ми з Фаустом у авто, дужий машині, що мала за 8 годин перебігті через Дар'яльську тиснину й Хрестовий перевал здається 210 верств.

Тільки-но виїхали за місто, як зустрілись із авто, що в ньому їхав режисер Чардинін з оператором Завелевим. Виявилось, що вони виїхали з Тифлісу на розвідку, шукаючи місце для знімків.

Я підбіг до їхнього авто. Миліший* (ну, як сказати, українською мовою!) Петро Іванович (Чардинін) екзальтовано белькотав (у духані ночували!) про красоти Кавказу і... не міг нічого сказати, бо-ж духан... яхідна річ!—Ізжайте самі—подивитесь!—махнув він безсило рукою. Я вернув у свій авто і ми... по хали?

Еге-ж! Спробуйте поїхати отак, як ми, мавши шофером одчайдушного горця і ви тоді теж запитаєте: ізда це чи біс його знає що?!

Стрілою, одним духом пролетіли долину й дзгою закрутилось авто по дорозі-гадюці, що звивами тулилась попід скелями... Чули?—„Пронеси господи“. Скеля, мовляв, таке: над шляхом нахилилась, ось-ось упаде.

Спитайте, кого схочете: тих скель не одна, а всі вони—пронеси господи!..

Мойому й Фаустовому захопленню не було кінця. Ви уявіть собі: буквально висить над вами такий ка-

Черкешенка).

Черкешенки коло фонтану.

менюга, що впаде—чи буде хоч мокро від вас, вашого авто, й то сумнів бере! Або—повороти такі круті, що аж шини шарудять, дорога—коли стрічаємось із гарбами, вони стоять, поки їх обминем...

Набігали аули,—тут ще з'європеїзовані: черепичні дахи, але вже східні галерії круг усієї саклі. Струнко стояли на горбках грузинсько-готичні церковки, ніби іграшки здаля. Звірем стрибав по камнях сивий Терек... Тіло скоро втратило орієнтацію рівня, авто все біг на гору, а здавалось—рівно, й тому ніби Терек із камня на камінь стрибав не вниз, а вгору й це робило казкою красу дорогу.

Пролетіли тихі містечки Лара, Казбек... Сивий велетень ледве-ледве курив на шпилі снігом, ніби люлькою, старий, пихкав. Гори ставили ніби нижче: то ми вже піднялися високо. Ми вже почали горнутись у ковдри, а годину перед тим розхристали від спеки сорочки. Сніги збігали все нижче і... авто побіг між сніговими сувіями, що метри два заввишки стали обіруч...

—Диви!—раптом скрикнув Фауст.

Я глянув: струмись у щилині біг уже не проти, а навипередки з нами: це був Хрестовий перевал...

Холд і вогкість тунелі. Повітря зими із подихом снігу й криш,—таке дивне після спеки лише дві години перед тим.

Дорога вилась понад прирвою. Аули внизу здавались цятками. Шофер розповів, що за кілька днів перед тим подне авто зірвалось на повороті. Довго шукали хоч будь якого ознаку катастрофи—нічого не знайшли,—ані трісочки!..

... І загомонила Арачва. На круті гори дерлися розлогі тіняві буки, дмухаючи на нас теплим підверним затінком. Дрімали в солодкій стомі південної спеки пишні садки аулів...

Пасанаур! Ви чуєте в цьому слові ніжне шепотіння букового лісу на крутому схилі, що задивився на сірі саклі місточка. намагаючись глянути на них із пташиного льоту?

Вже сутеніло, коли майнув Мцхет і блиснули ясні вогні Тифлісу...

* * *

... І ми в м. Казбеку. Як на лихо—сльота й дощ. Вітер жене сиві хмари, що морочно й сурово поливають величні шпилі...

Наші товариші грузини добувають вина (хіба-ж може грузин без нього?) і у нас—вечірка

Мене вибирають томадою (старостою). Перед кожною чаркою—промова. Я бідний, маю відповідати на кожну. Вже говорилось про те, що ось тепер для щасливої Грузії нарешті настав час для вільного розвитку її багатой старовинної культури; говорилось про Шоу Руставелі й Тараса Шевченка. Встиг я, відповідаючи, розповісти про нашу революційну писменність. Встигли промовці виявити не аби яке знання історії України—безперечно краще за знаня її з боку 99% інтелегенції на Україні... А промови все лються. Спвчатку грузинською мовою, я слухаю її звуки й розумію, що вона гори й гірські струмені, що стрибають по скелях, потім їх мені й Фаусту перекладають...

13. V. 25.

Сіо!... Не той, що ви думаєте, а великий аул, що в ньому ми ставимо напад на кавказців російського війська.

По вуличках мчать гостроверхі ківера миколаївських драгунів. На команду режисера запалюють по-за саклями соломю, обляту гасом; інсценізується пожежу...

Над аулом середньовічна чотирьох кутня зубчаста вежа. Колись у цю вежу горці ховались од нападу ворогів.

У завтра буде така на неї миколаївської піхоти. А може й сьогодні, бо вона он стоїть у своїх кучих мундирах і білих довгих штанах. Завтра з веж сусідніх аулів кавказці стар'виними вогневими сигналами вічатимуть наближення ворога...

Горці, здаля, трохи не за півверстви з цікавістю стежить за спектаклем. Вони це бачить уперше в житті, але нічого не підходить до апарату й галас серед них здіймається, коли один хлопчисько, як горобчик, пурхнув на поле зору оператора. Їм сказали, що заважати праці не можна...

Я згадую як публіка в Одесі підчас знімків перекидає нам апарати; як у Винниці викликали пожежну команду, щоб розігнати навтоп, що рішуче не хотів нам дозволити працю і йду до «дикунів». Руки їхні спрацьовані, обличчя обвіяні вітром, спалені сонцем, змарніли від злиднів.

Щоб пак: попали в оті-отари на крутих скелях та поори оті-о клаптики хлібородної землі, що залатали сірими латками зелені кручі... Вільно-руч підня будем на ті верховини дертися, а вона якось обробляють ці орлячі гнізда—нивки.

Але очі в них промінясті й привітні, бо ж ми знімаємо їхній Кавказ, що картинами безсмертної поеми розповісти, як їхні діди боролись за свого волю. Вони про це знають і тому так обережно ставляться до нашої праці...

Праворуч холодом віє з долини Чорної. Там живуть хевсури.

Хевсури-нащадки хрестоносців, що пробились із Палестини на Кавказ. У них і досі шоломи й кольчуги й довгі мечі з хрестом-державом.

Нам хотілося б похати знімати їхні аули, але уряд Груз. С. Р. Р. просив нас цього не робити. Справа в тому, що з нами—військо, що прийшло з Тифлісу для знімків. А ще й досі хевсури до себе збр йних не підпускають. Зараз же стріляють і йдуть геть у гори. Уряд почав саме з ними порозуміватись, але...

Мені відповіли, що надто багато націй на Кавказі; не встигнеш на всіх подбати. А я відповів, що через те мабуть, скажимо, хевсури й пострілюють собі по горах, бо вже тоді знав про це...

Що-ж! Там ще 1922 рік!..

... І мені так певне оселитись на кілька років тут, серед гір: поширювати абетки, що, певне через рік будуть; стати гірським учителем, вивчивши місцеві мови: записувати чудові гірські легенди та описувати гірське життя і... перекладати на ці мови письменні здобутки революції.

* * *

Тук, тук...

Стукотить різбаний коваль у печері з електричного світла серед ставу чорного лаку, що над ним нахилились незримі маси дерев. Над ковалем сузір'ям кольорових лямок серп і молот...

Славетний «трек» у Владикавказі, де ще недавно білі пані, дзвін строг дзвін бокалів тонкого скла за дорогим вином—екзотична музика...

на них із пташиного льоту?

Вже сутеніло, коли майнув Мцхет і блиснули ясні вогні Тифлісу...

* * *

... І ми в м. Казбеку. Як на лихо—сльота й дощ. Вітер жене сиві хмари, що морочно й сурово поливають величні шпилі...

Наші тогачиші-грузини добувають вина (хіба-ж може грузин без нього?) і у нас—вечірка

Мене вибирають томадою (старостою). Перед кожною чаркою—промова. Я бідний, маю відповідати на кожну. Вже говорилось про те, що ось тепер для щасливої Грузії нарешті настав час для вільного розвитку її багатогранної старовинної культури; говорилось про Шоу у Руставелі й Тараса Шевченка. Встигли промовці виявити не аби яке знання історії України—безперечно краще за знання її з боку 999% інтелегенції на Україні... А промови все лютяться. Спвчатку грузинською мовою, я слухаю її звуки й розумію, що вона гори й гірські струмені, що стрибають по скелях, потім їх мені й Фаусту перекладають...

Експедиція ВУФКУ на роботі. Виробниче фото знімку „Покорителів Кавказу“.

Хевсури-нащадки хрестоносців, що пробились із Палестини на Кавказ. У них і досі шоломи й кольчуги й довгі мечі з хрестом-державком.

Нам хотілося б похити знімати їхні аули, але уряд Груз. С. Р. Р. просив нас цього не робити. Справа в тому, що з нами—військо, що прийшло з Тифлісу для знімків. А ще й досі хевсури до себе збр йних не підпускають. Зараз же стріляють і йдуть геть у гори. Уряд почав саме з ними порозуміватись, але...

Мені відповіли, що надто багато націй на Кавказі: не встигнеш на всіх подбати. А я відповів, що через те мабуть, скажім, хевсури й пострілюють собі по горах, бо вже тоді знав про це...

Що-ж! Там ще 1922 рік!..

...І мені так тягнє оселитись на кілька років тут, серед гір: поширювати абетки, що, певне через рік будуть; стати гірським учителем, вивчивши місцеві мови: записувати чудові гірські легенди та описувати гірське життя і... перекладати на ці мови письмненні здобутки революції.

* * *

Тук, тук...

Стукотить різбяний коваль у печері з електричного світла серед ставу чорного лаку, що над ним нахилились незримі маси дерев. Над ковалем сузір'ям кольорових лямпок серп і молот...

Славетний „трек“ у Владикавказі, де ще недавно білі пані, дзвін „строг дзвін бокалів тонкого шкла з дорогим вином—екзотична музика...

А тепер—

Привітно світить прстенька кав'ярня „Церабкооп“у, поруч—будинок: куток Леніна, далі—читальня...

— Тов. Панасе! Заовте нарзану, — мелодійно заучить мені знов (після місяця розлуки з У.С.Р.Р.) голос учительки—екскурсантки коло столику поруч.

„Членам профспілок—10 к.“ —на касі входу до треку...

Тук, тук...—різбяний коваль.

Тук, тук...—мої думки:

— Сумно... Зі ов у долину... О, які-ж тмяні, які невиразні очі мешканців долини. Ніби в них навіки станув—застиг долинний туман...

Колиска людскости безумовно узгір'я. Через те—стільки сонця в очах горців, стільки життя й стронкої рухливости в їхніх тілах. А в долині—виродження.

І я згадав очі людей в західній Евр пі: туман і чад—сірий, заушливий дим.

Майбутнє людскости—на сході, де ще стільки сонця в очах, стільки сонячної енергії в руках...

Знов у долину, де давить повітря, де—тяжкі тумани, де—нема_сонця в очах...

Д. Бузько.

ЛЕНІНГРАД

Убогий зелений
книш —
у чорних грудках рукави
жовтої каламутної
Неви.

В болотах,
крицею салдацьких рал,
вросло ти,
в туманах і сльоті,
місто-підвал.

Гострими золотими
шпилями
небо похмуро проколюєш
лініями сірих
перспектив
у граніт великої дельти
бруковані

площі
колонами
як старовинні монети.

Присадкуваті
вогні
острови
з культурними старими
парками,
повні пихи
у твоїх водозборах-озерах
узорчасті

стрільчасті
лопухи
і з берега Неви
курить в сіре небо
цигарка.

Великі робітничі натовпи
з аойком і ревом
повзали твоїми бруками,
посувалися із застав,
і тяжкі постріли

димом чорним
заводів.—
двоє століть
ждало,
як розімкнуться бездонні
нетрі,
вилетить із грудей
велетенський зітх
і ніщо не вдержить
людей,
що ланцюги порвали.

Заметушаться
натовпи
коло палаців,
загаласують
юрби
біля вокзалів
і засурмять,
і ворухнуть містом,
виприснуть прапорами,
і прорветься
через віки
революцій пал,—
будеш,
будеш ти столицею на увесь світ,
місто підвал!

Крізь століття
бруком,
камінем,
пройшли герої і юрби
рабів,
зустрічали багнетами й смертними
карами
в тупоумній і жорсткій злобі.

Крізь століття ревли й співали
хвилями

історичних
подій

і багато
вулиці зазнали
супоту

Михайль Семенко.

добра
не шкода,
галас
на сполох
гудків,—
ще буде
час для праці,
а зараз —
рішучість
повстань,—
і строкотіли кулі вранці.

Присадкуваті

вогкі
острови
з культурними старими
парками,
нові пихи
у твоїх водозборах-озерах
узорчасті

стрільчасті
лопухи

і з берега Неви
курить в сіре небо
цигарка.

Великі робітничі натовпи

з зойком і ревом
повзли твоїми брукками,
посувалися із застав,
і тяжкі постріли
не раз
вибухали в твоє вогке
повітря
і лягали люди,
і падали,
і тікали під залізні ворота,
і лилися крові,
і літри
і з прокляттям
адимались
руки
і було повно кровю
в роті.

І лише смеркові

будинки твої
нерухомо стояли
сірі й сумні
і дим з передмість
разом із хмарами
місто
в слякотні дні-вечори
й ночами білими
вкрилав.

Граніт

вулиці сірі
давив,
майдани
сковував камінь,
диміли в небо
димарі

через віки
революції пал,—
будеш,
будеш ти столицею на увесь світ,
місто підвал!

Крізь століття

бруком,
камінем,
пройшли герої і юрби
рабів,
зустрічали багнетами й смертними
карама
в тупоумній і жорстокій злобі.

Крізь століття ревли й співали
хвилями

історичних
подій

і багато
вулиці зазнали
тупоту

вибухів
боїв.

Оточували полки

місто,
вибухав

повстаннями
центр

і лилася
кров робітнича
гаслами чотирьохзначних
цифр:

1825—

1861—

1905—

1917,—

шибениці,
стрілянина,—
смерть

почала
зубами
кляцать
і землю вгноєно кістками вщерть.

І потім
стали
заводи

без робітників,
зараз

Михайль Семенко.

добра
не шкода,
галас
на сполох
гудків,—

ще буде
час для праці,
а зараз—

рішучість
повстань,—

і строкотили кулі вранці,
а над вечір тисячі
трупів
і ран.

І загули
гудки
тривожно

в полум'ї північних
днів
і прийшов
ранок переможний
на віки
віків.

Так з Петербургу

крізь століття
й лиск

північних
парадів—

місто
нове
стоїть — —

Л е н і н г р а д .

Ленінград. 1925.

ХУДОЖНИК ОЛ. ХВОСТОВ

Хур. Ол. Хвостов

Ми пишемо цей нарис з нагоди постановки в Державній Опері «Мадониного намиста» Ферарі, що йде в оформленні художника Ол. Хвостова. Цю постановку ми вважаємо значним поступом наперед нашої Державної Опері й тому вирішили перемовитися з українським громадянством про одного з її творців, сягнувши по-за первісну причину.

Власне й не Хвостов, а Хвостенко. Хвостов пішло з життєвої необхідності, коли художник, будши учнем Московської школи живописи, різьбарства та архітектури, мусив ховати своє справжнє ім'я за надуманим прізвиськом.

Після виходу зі школи 1916 року відбулись перші кроки художника на театральнім

кону та в живописи, взагалі, там таки-ж у Москві. Тоді вже в театрі твердо стала на ноги так звана живописна декорація, запроваджена там учителем нашого художника знаним і славним майстром кону й декоративного пано Коровіним. Ці то декоративні принципи й засвоїв першими зараз після школи Ол. Хвостов і довго потім з ними не розлучався, коли став працювати в театрі й самостійно.

Одначе в Москві художникові не пощастило стати майстром значних театральних робіт, та й завданням цього нарису є оцінка його роботи на Українським театральнім кону, де він знаний більше театральнім майстром, про це й буде далі наша мова.

На Україну художник прибув 1919 року й почав уперше працювати в Києві. Тут власне й почався розвиток його мистецького світогляду, вироблення й усталення принципів роботи та усвідомлення ролі художника в театрі. Ми говоримо почався, бо часи громадянської війни не сприяли розвиткові мистецтва взагалі. Кілька постановок в театрі Бергоньє й «Гальку» за режисурою Курбаса в муз. драмі є все, що можна згадати з цього часу. Натомість життя зажадало тоді від художників своєрідного характеру мистецтва—агітаційного револ. ційного плакату й малюнку, над цим більше й довелось художникові працювати, служивши в Наркомвоєні.

Визначити шляхи розвитку й характер та принципи театрального декоративного майстерства його дається тільки з 1920 року, як він почав працювати в Харківських спочатку російських, а далі українських театрах. З 1920 до 23 року наш художник багато працював на театральнім кону й дав художнє оформлення низці постановок в Героїчнім театрі: «Містерія Буф»—Маяковського, «Цар голод»—Андреева, «Армія в місті»,—Жюль-Ролена, «Принцеса Турандот»—Гоце за Шілером і «Лі-лю-лі»,—Ромен Ролана, остання постановка йшла за режисурою Глаголіна. 1923 року він працював на оперовім кону—робив декорації до «Казок Гофмана».—Офенбаха та «Золотого півня»,—Римського-Корсакова то-що.

З цього часу про Ол. Хвостова можна говорити як про художника, що творить за певною виробленою собі раз на завжди системою й виходить у своїй творчості з усталених поглядів на завдання й ролю театру в житті та місце художника в театральнім мистецтві.

Перші його оформлення ще йдуть суто від Коровіна, від принципу живописної декорації. Це ілюзія дійсності і хоч прагне вона живописними засобами перетворити театральний кін у дійсність все-ж лишається тільки ілюзією.

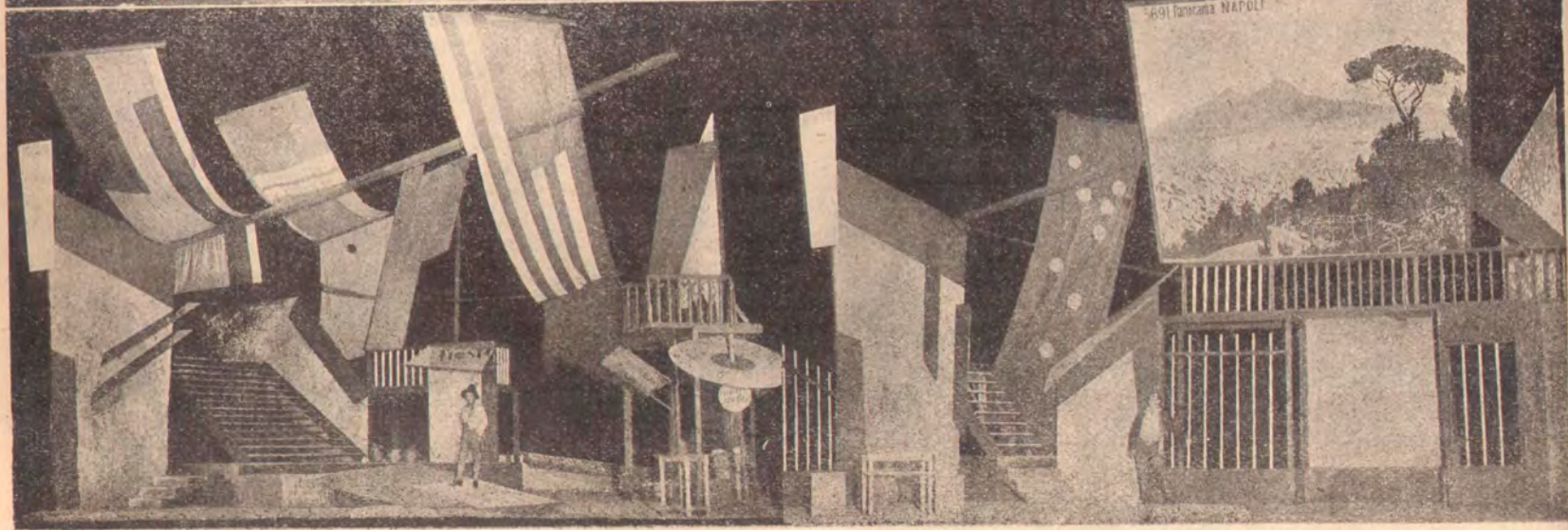
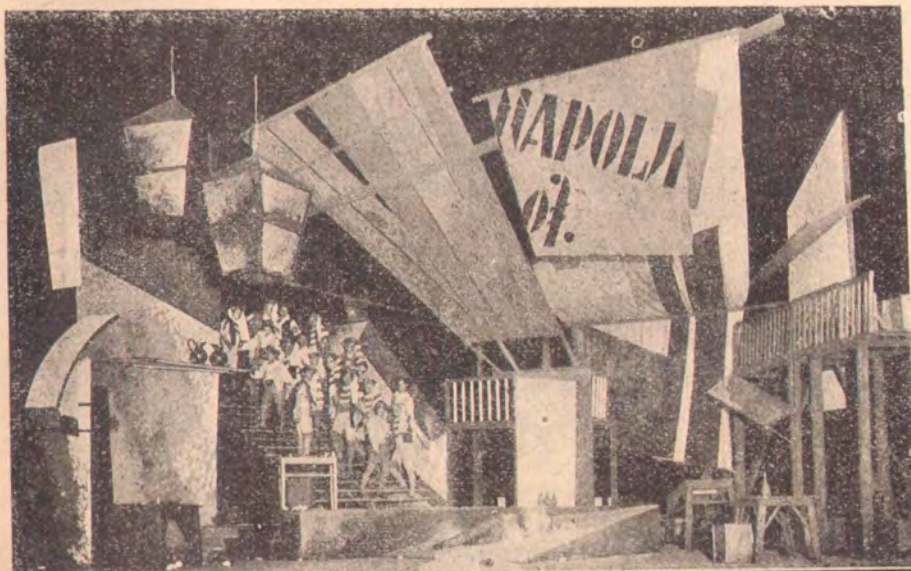
Далі, в Харківських роботах художника з'являється нова система творчості. Він засвоює Рейгардовські декоративні принципи, переходить від Коровінської живописної ілюзорності до трьохмірної напів-архітектурної будови оформлень, до натуралізму, справжньої міцної й тривкої форми. Не кид ючи користати з живописних засобів він робить перші спроби організації театрального кону перенесенням на нього архітектурних форм і метод побудови лаштунків. Це одначе не експеримент. а засвоєння нової форми організації кону через усвідомлення її

З цього часу про Ол. Хвостова можна говорити яко про художника, що творить за певною виробленою собі раз на завжди системою й виходить у своїй творчості з усталених поглядів на завдання й ролі театру в житті та місце художника в театральнім містечті.

Перші його оформлення ще йдуть суто від Коровіна, від принципу живописної декорації. Це ілюзія дійсності і хоч прагне вона живописними засобами перетворити театральний кін у дійсність все-ж лишається тільки ілюзією.

Далі, в Харківських роботах художника з'являється нова система творчості. Він засвоює Рейгардовські декоративні принципи, переходить від Коровінської живописної ілюзорності до трьохмірної напів-архітектурної будови оформлень, до натуралізму, справжньої міцної й тривкої форми. Не кидючи користати з живописних засобів він робить перші спроби організації театрального кону перенесенням на нього архітектурних форм і метод побудови лаштунків. Це однак не експеримент, а засвоєння нової форми організації кону через усвідомлення її логічності й життєвої доцільності над попередньою, зглядно до розуміння театру. Художник іде на експерименти, тільки беручи з новітніх здобутків театрального декоративного майстерства те, що вважає за краще для виявлення театрального дійства й діланія його на масу глядачів. Він комбінує ці новітні декоративні принципи й систему організації кону з ранішими

Конструктивні декорації до I, II і III дії опери «Мадонине намисто».

она досягає певної оригінальності та індивідуальної характерності оформлення.

Тан підійшов художник і до останньої течії оформлення театрального мистецтва — до конструктивізму. Конструктивізм приніс до театру цілком нову систему й принципи побудови оформлення. Він залишив цілком мету попередньої течії створення через декорації ілюзію оточення театрального мистецтва, чи натуральну будову цього оточення на засадах архітектурності, а замість життя в складній організаційній побудові з різних галузей сценічної діяльності. Театр є та-ж діяльність і художник при оформленні мусить дбати тільки про створення такої форми знаряддів, яка найкраще відповідає пер.бігові дійства — роботи. Оформлення не для ілюзії, а для роботи акторів і для організації режисером цієї роботи. Геть ілюзію, геть натуралізм, художник театральний є організатор планів, і форм й будови з них, такої форми, що як-найкраще сприяє роботі режисера й акторів, виявляє біодинаміку театрального дійства, бо в цім су-асна театральність театру.

Правдивості й логічності такого погляду не можна не визнати і О. Хвостов визнає його. Останні оформлення художника до постановок «Моба» за Сінклером в Держдрамі й «Хобо» тих самих авторів у Дитячому театрі та балету «Лебедине озеро» — Чайківського й опери «Модоніне мистецтво» — Ферарі в Державній опері, побудовані в своїй основі на конструктивізмі.

Проте художник не кинув і декоративності, хоч і змінив її форму відповідно до нових вимог оснiвного — конструктивного принципу оформлення. Він кинув цілком живопис, залишив ще подекуди архітектурність декорації оформлення грою системи кольорових площин. Беручи за основу оформлення його конструктивність, він підходить до конструктивного принципу не яко експериментатор, що шукає в нім кардинальної зміни формальних і організаційних принципів оформлення кону, він не мислить конструктивізм самоціллю, а користується ним через його логічність і утилітарність в театральну доцільність супроти раніших декоративних принципів. Конструктивізм для Хвостова зручний, щоб організувати простір кону в потрібну для театру форму.

Вверху — Камористи — Рафаель, Маміела, писар; внизу — хлопці та дівчата; пан з донькою, крамар, жебрак, сліпець, жовніри.

кону в цілком живопись, залишив ще подекуди архітектурність декору оформлення грю системи кольорових площин. Беручи за основу формування його конструктивність, він підходить до конструктивного принципу не яко експериментатор, що шукає в нім кардинальної зміни формальних і організаційних принципів оформлення кону, він не мислить конструктивізм самоціллю, а користується ним через його логічність і утилітарність і театральну доцільність супроти раніших декоративних принципів. Конструктивізм для Хвостова зручний, щоб організувати простір кону в потрібну для театру форму.

Верху—Камористи—Рафаель, Маміела, писар; внизу—хлопці та дівчата; пан з донькою, крамар, жебрак, сліпець, жовніри.

«Моб» побудовано на конструктивізмі й прибрано в блискучі цятки. Поруч з утворенням станків для гри акторів і поєднання їх в певну систему для режисерської роботи та виявленням правдивої краси істотного матеріалу, декоративна позолота, блески кольористі цятки. Найкраще-ж виявилась творчість художника як організатора кону в оформленні до опери «Мадонине намисто». Це оформлення є типовим зразком його підходу до театру й манери, роботи та одночасно й кращою його роботою в театрі.

Дозволимо кілька слів промовити самому художникові: «для драми, побуту, дії:—сходи, похилена площина, драбини, балкони, висоти та інші опорні й відправні місця для мізансцен. Для глядача, ока: гра площин матеріалів, кольорових забарвлень, грубових костюмів, та для робочого апарату сцени:—конструктивність, легкість простість обернень—перестановок одного акту в другий».

Оформлення побудовано в нові за конструктивним принципом. Воно економне, зручне для гри просте й легке для перестановки. Разом додано й архітектурних форм (сходи й стіна 1-й, 2-й і 3-й акт). Все це поєднання планів і просторових форм для мізансцен із загальною конструктивністю свого оформлення, прибране в кольорові плями суто декоративного характеру, і від цього оголений матеріал відбиває також декоративність.

Оригінально розв'язує художник справу театральних строїв. Він має нахил давати групові

строї й поєднувати їх барвистіть із загальним декоративним завданням оформлення. Така манера розв'язання декоративного завдання дуже виграє на видовищності.

Разом з цим до оформлення опери «Мадонине намисто» внесено й фотографічність. Неаполь представлено просто побільшеною типвою фотографією цього міста.

Загалом художник дбає в своїх роботах, головним чином, за театральність оформлення, його логічність і надатність для режисерської роботи та гри акторів, для виявлення біодинаміки театрального дійства й декоративність, видовищність для глядача, що він не вбачає справжньої краси істотного матеріалу.

Хвостов для досягнення своєї мети комбінує всі здобутки декоративного майстерства та розважливо використовує з їх ті чи інші надатні для даної постановки, виходячи зі згаданого вже на розуміння мети оформлення кону й синтетичної методи.

Він належить до тієї природи художників, що хоча й не пускаються на сміливі експерименти й шукання нових форм, просять також важливу справу мистецьку, вбираючи в себе нові досягнення й зміцнюючи їх, прищипують поступово життю сміливі й палкі льоти фантазії. Щоб, перепускаючи через свою індивідуальність нові здобутки майстерства кону, здобувають їм право громадянства,

Манахи, дурень, Дженаро, грачі Кармела.

В. Хчурій.

одного акту в другий».

Оформлення побудовано в нові за конструктивним принципом. Воно економне, зручне для гри просте й легке для перестановки. Разом додано й архітектурних форм (сходи й стіна 1-й, 2-й і 3-й акт). Все це поєднання планів і просторових форм для мізансцен із загальною конструктивністю свого оформлення, прибране в кольорові плями суто декоративного характеру, і від цього оголений матеріал відбиває також декоративність.

Оригінально розв'язує художник справу театральних стрів. Він має нахил давати групі

Манахи, дурень, Дженаро, грачі Кармела.

надатні для даної постанови виходячи зі згаданого вже на розуміння мети оформлення кожної синтетичної методи.

Він належить до тієї природи художників, що хоча й не пускаються на сміливі експерименти й шукання нових форм, про роблять також важливу справу мистецьку, вбираючи в себе недосягнення й зміцнюючи їх, приймають поступово життя сміливих палкі льоти фантазії. Щоб, пускаючи через свою індивідуальність нові здобутки майстерства, здобувають їм право громадянства,

В. Хчурій.

ГАЛИЦЬКА БІДА

Після нечуваної війнової хуртовини, яка так свавільно пройшла цілою Галицькою землею, настала також нечувана руїна господарчого життя, серед якої мусить тепер животіти галицьке селянство. Нищення польською владою народніх шкіл, відбирання землі під мазурські колонії, стягання спеціальних податків і «припадкових данин» довели галицьке селянство до того, що воно масово залишає свої оселі й емігрує за „Великий Стів“ шукати свого щастя в далекій Канаді та Бразилії, на чому знову старіються заобити щось свої ж таки „патріоти“, творячи на спілку з корабельними товариствами (Сападан Расіфе) т. зв., «комітети опіки над емігрантами», Голоси роспуки, які тепер доходять із різних еміграційних пунктів Бразилії, свідчать про те, що така «опіка» дійсно не даремна і що патріоти дійсно де-що заробляють...

Наслідком того галицьке селянство залишилося на ласці долі, яка чим далі, тим стає важчою і так протягом одного лише останнього року дійшло до того, що т. зв., „куряча сліпота“ стала „характеристичною хлпською ознакою“ майже цілого Покуття. Цьогорічній голодуха та безоглядне стягання податків „очистили“ галицького селянина до останньої сорочки і зробило його вічним наймитом кожного орендатора та спекулянта які за безцін користуються з його важкої працею. Так наприкл., за день праці в економії плотиться не більше, як один польський золотий, що на наші гроші є коло 35-ти коп., а за корець картоплі, яку

селянин привозить до міста п'ятнадцятиверстовою заболоченою дорогою дають усього лише три польських золотих. Не продавати селянин не може бо під загрозою найстрашніших кармусить платити належні податки.

Отже нема що й говорити, що селянство чує незвиклу тривогу й жалібно хапається за кожне нове слово, яке тільки говориться про його бідчину. Завдяки польонофільському «курсові» митроп. Шептицького церква стратила всяке своє значіння, чим знову користуються всякі евангелістичні проповідники («спічері») з-під крила «брага» Форда, які пріжлажують сюди аж із Америки й ширять тут свою „науку“. Ця „наука“ базується головню у Станіславові коло часопису «Віра й Наука» поруч якого веде свою «оздоровлюючу акцію» орган хлібоїдів „Селянський прапор“.

Взагалі, як Станіславовщина так Покуття і ціла Гуцульщина стали тепер тереном діяльності найріжнороматіших руїників селянського життя, під галас яких цілком незалежно й цілком органічно зростає нова думка, яка знайде свій вираз у майбутньому.

Про те ма бутне, може свідчити цей характерний малюнок оселі галицького селянина, який ставши пролетарем, мусить стати свідомим свого класового становища.

К. Л—вич.

Оселя галицького-селянина.

ЧИ ПІШЛИ ЛЮДИ ВІД МАЛПИ

(З англійської).

Лишень сімдесят років тому, людство нічого не знало про доісторичне минуле д. дини. До відкриття антропологів, що де-що з'ясували в цій справі, ставились з недовірям навіть деякі учені. До го над антропологією, найкращою наукою власне, працювала тільки невеличка група вчених. Проте останніми часами пороблено знамениті, цікаві й важні нахідки, що стосуються до давнього минулого людини. Повідомлення про ці винаходи, статті вчених, їх обмін думками, диспути—все це викликало загальну увагу до справи походження людини.

Людиноподібна малпа, аустролопикетус, що її череп найшов проф. Дарт у Південній Африці.

До останків ніандертальців, названих так за місцем виходу їх у Німеччині, і тільки споріднених з людиною, нині приєдналась велика колекція черепів, зброї й хатнього начиння, найдена в Азії, Африці та Америці, що належить нашим предкам, мешканцям землі 500 тисяч років тому. Найцікавіші споміж цих нахідок череп людини-малпи, знайдений професором Дартом у Південній Африці, аустролопикетус. та кострубата кремінна зброя найдена в Англії. — інтернаціональний комітет антропологів визнав ці кремінні виробы за найдавніші пам'ятки людської культури, що належать часів десть близько мільйонів років тому.

Коли-б найшли при цьому й людські черепи, ми б знали як виглядали наші найдавніші предки. Справа, — чи походить людина від малпи, що цікавить увесь цивілізований всесвіт, була-б роз-

хетнішою істотою за горилю, чи шимпанзе, хоча одночасно не був і цілком тождий із сучасною малпою.

Протягом безлічи сторіч нащадки його поступово відмінялись, і лишень одна галузь цих нащадків — люди розвивались швидко, сильно й після кількох малпо-подібних форм еволюціонувала в людину. Друга галузь, — малпа, певне через краще підсоння й умови життя, що не вимагали напруження всіх сил у боротьбі за існування, розумово розвивалась кволо й повільно та, порівнюючи мало змінила свої оснівні характерні фізичні риси.

Цікаво також знати, коли і як витворились три великі раси людства? Загальним предком європейців, африканців і монгол була істота дуже схожа типом на австралійського дикуну, що заховав як і малпа більшу частину своїх примітивних рис. Цей австралієць є ніби живою археологічною пам'яткою, що переносить нас до часів більше дві а років тому. Треба було, значить, 8 тисяч поколінь, щоб з'явились теперішні раси. Чистокровний негр з Центральної Африки порівнюючи недавно, 100 тисяч років, як відокремився від негритянського стовбура, що не мав багатьох специфічних рис сучасного негра.

Ніандертальці з'явились раніше, вони хоча й подібні до людських істот,

Печерна людина, що жила 40.000 років тому—Ніандерталець. Погруддя зр. бив за черепом ніандертальцев франц. скульпт. анатоміст Дж.нні-Дюран.

Людиноподібна малпа, аустролопитекус, що її череп найшов проф. Дарт у Південній Африці.

Вони б знали як виглядали наші найдавніші предки. Справа, — чи походить людина від малпи, що цікавить увесь цивілізований всесвіт, була б розв'язана.

Однак й так, за науковими даними, які б там не були нові знахідки антропологів, вони можуть тільки ствердити, що людина за свого давнього розвитку перейшла кілька форм, мало чим одмінних від горили, шимпанзе й оранг-гутана. Проте це ще не значить, що людина пішла від однієї з наявних породи малп. Будова черепу не тільки печерної людини, що жила 40 тисяч років тому, а й аустролопитекуса та Пільтдаунська людина, яка жила 200 тисяч років тому, — говорить, що вони бачили, чули, почували й мислили майже так як ми.

Череп доісторичної людини, Пільтдаунська людина, що жила 200 тисяч років тому і, за словами ученого Артура Кейтса, вона бачила, чула, почувала і думала майже так, як ми.

Найцікавіші споміж цих знахідок череп людини-малпи, знайдений професором Дартом у Південній Африці, аустролопитекус. Та кострубата кремінна зброя знайдена в Англії. — інтернаціональний комітет антропологів визнав ці кремінні вироби за найдавніші пам'ятки людської культури, що належать часів ще близько мільйонів років тому.

Коли б найшли при цьому й людські черепи, ми могли б знати як виглядали наші найдавніші предки. Справа, — чи походить людина від малпи, що цікавить увесь цивілізований всесвіт, була б розв'язана.

Людина й малпа пішли від одного спільного предка. Коли б ми змогли бачити цього спільного предка, що жив кілька мільйонів років тому, то не підшукали б для його більше надатної назви за малпу, так мало він різнився від неї. Можна, звичайно, слово малпа образливе для вуха нової людини замінити на гучну наукову назву, та факт від цього не зміниться. Наш далекий предок мав дуже багато спільних рис з малпою. Він ніколи не був шля-

хомови життя, що не вимагали напруження всіх сил у боротьбі за існування, розумово розвивалася кволо й повільно та, порівнюючи мало змінила свої основні характерні фізичні риси.

Цікаво також знати, коли і як витворились три великі раси людства? Загальним предком європейців, африканців і монгол була істота дуже схожа типом на австралійського дикуна, що зберігав як і малпа більшу частину своїх примітивних рис. Цей австралієць є ніби живою археологічною пам'яткою, що переносить нас до часів більше дві а років тому. Треба було, значить, 8 тисяч поколінь, щоб з'явилися теперішні раси. Чистокровний негр з Центральної Африки порівнюючи недавно, 100 тисяч років, як відокремився від негритянського стовбура, що не мав багатьох специфічних рис сучасного негра.

Ніандертальці з'явилися раніше, вони хоча й подібні до людських істот, проте цілком іншого типу, ніж сучасна людина.

Ця галузь відокремилася від загального стовбура ще перед льодовим періодом—350 тис. років тому.

Сучасна людина, Homo Sapiens цеб-то людина незалежно від раси, походить дуже з давна.

До цього часу, — говорить учений Кейтс, ми знайшли черепи лише кількох галузей з великого дерева розвитку людства.

Але мусило бути багато різних форм людини, з яких вижив лише один тип, що дав сучасну людину.

Нещодавно в Америці тупоголове міщанство зняло галас проти теорії Дарвіна. Філістер виповів справжню війну науці, що призвела до відомого комічного судового процесу в Америці. Так ботья міщанин, що його виводять від нешляхетної тварини—малпи. Проте й тисяча судових процесів не знищать правди Дарвінізму.

Дарвін-же в IV розділі своєї праці „Походження людини“ цілком новозначно говорить:

„В давні часи від малпи старого світу пішла людина, чудо й слава всесвіту“.

Череп ніандертальця. Він не був наш предок, але все-ж родичався з нами.

БЛИСКУЧИЙ ВИХІД

(Дружній шарж).

На деяких підприємствах вибори до фабзавкому відбувалися дуже мляво, бо багатьох кандидатів під різними причипками ухилялися від того, що б їх обрали.

... Десятки рук схопили його ...

— Місьцьком виставляє,— сказав голова. — таких кандидатів: Єгоров Андрій...

— Що ви? — скочив з місця Єгоров. — Та хіба я можу?

У мене можна сказати, жінка, діти дошкільного віку знов-же таки теща при мені живе. Не можу братці. Самі бачите.

— Ну гаразд, знімаємо, — згодився голова і продовжував:

— Сидорчук Федір.

— Громадяни, не губіть, — заблагав Сидорчук. — Я хоч і не сімейний і тещі при собі не маю, але взятися за справу не можу. Самі знаєте, дурний я, як баран, і такого вам наплутаю, що й десять прокурорів не розплутають. У мене і дід такий був.

— Карпенко Семен.

— Братці, за що? — майже заголосив Карпенко Семен. — За що, говорю, таке довір'я? Не заслужив я його, будь воно... Та й п'ю я дуже; проп'ю, чого доброго, ваші гроші та й застрелюсь к бісовій матері. Не соромте союзу!

— Рафаїлов Константин.

— Це інтриги і підхід, — закричав Рафаїлов. — Це Карпенко, сучин син, за те, що я йому у пивній по зубах дав, до місьцькому мене втравити хоче. Дудки, не на такого напали. Пропоную обрати Карпенка. Так йому і слід!

— Список закінчено, — зітхнув тим часом голова. — Невже-ж усі відмовляються? Може просто охотники знайдуться. Хто бажає бути секретарем місьцькому, — виходь. Ніхто не бажає?

— Тати Іване Дем'яновичу сам оберись і кінці в долу —

— Оберем краще он того чорненького, у синьому одязі, що сидить у куточку і газету читає. Хлопець, здається, похлий і брикатися не буде.

— Тадже він не в нас працює і, здається, навіть не член союзу, — сказав хтось.

— Нічого, — сказав голова. — Аби тільки обрався, а там ми-б його, анафему, і в союз провели-б і все, що треба-б зробили. А тепер ось, що братці, хай хто небудь підійде до нього і наче ненароком, прізвище питає, а ми тут відразу у протокільчик і оголосимо, а щоб не втік хлопець, двері держіть і за вікном доглядайте: щоб не вискочив. Ну! Усі — затаїли дихання і чекали. Карпенко на шпиньках підійшов до невідомого і, нахилившись про щось заговорив.

— Прізвище їхнє — Скринкін, — пошепки доложив він через хвилину.

— Пишіть швидко протокола поки він не зрозумів в чій справа, — скомандував Голова. — Підписів не треба, полім. Готово! Увага, громадяни!!! Я оголошую наслідки виборів.

Секретарем місьцькома однодушно обрано тов. Скринкіна, що його всі шанують. Ура...

— До...дозвольте! — пробелькотав незнайомий, але було вже пізно: десятки рук схопили його і високо підкинули вгору; секретар, улучивши хвилинку, засунув у кишеню обранця місьцькомівську печатку і папери.

Збори тріумфували.

Сергій Чмелів.

— Ну гаразд, знімаємо, — згодився голова і продовжував:
 — Сидорчук Федір.
 — Громадяни, не губіть, — заблагав Сидорчук. — Я хоч і не сімейний і тещі при собі не маю, але взятися за справу не можу. Самі знаєте, дурний я, як баран, і такого вам наплутаю, що й десять прокурорів не розплутають. У мене і дід такий був.
 — Карпенко Семен.
 — Братці, за що? — майже заголосив Карпенко Семен. — За що, говорю, таке довір'я? Не заслужив я його, будь воно... Та й п'ю я дуже; проп'ю, чого доброго, ваші гроші та й застрелюсь к бісовій матері. Не соромте союзу!
 — Рафаїлов Константин.
 — Це інтриги і підхід, — закричав Рафаїлов. — Це Карпенко, сучин син, за те, що я йому у пивній по зубах дав, до міському мене втравити хоче. Дудки, не на такого напали. Пропоную обрати Карпенка. Так йому і слід!
 — Список закінчено, — зітхнув тим часом голова. — Невже-ж усі відмовляються? Може просто охотники знайдуться. Хто бажає бути секретарем міському, — виходь. Ніхто не бажає?
 — Та ти, Іване Дем'яновичу, сам оберись і кінці в воду — загукало декілька голосів.
 — Як-би не так, — огризнувся голова.
 — Я й так ледве виборів дочекався, щоб, значить, напасть цю іншому скинути. а вони... та ось що братці... — тут голова почав говорити майже пошепки.

Самі бачите.
 справа, — скомандував Голова. — Підписів не треба, полім. Готово! Увага, громадяни!! Я оголошую наслідки виборів.

Секретарем міського однодушно обрано тов. Скринькіна, що його всі шанують. Ура...

— До...дозвольте! — пробелькотав незнайомий, але було вже пізно: десятки рук схопили його і високо підкинули вгору; а секретар, улучивши хвилинку, засунув у кишеню обранця міському міську печатку і папери.

Збори тріумфували.

Сергій Чмелів.

... Карпенко на шпиньках підійшов до невідомого ...

СКИБА ЖИТТЯ

1. Різдво чи У-Пей-Фу?

Шефи з цукроварні збирались в підшефне село:

— Ну, здається, все взяли, що треба. Літератури досить, доповіді готові, — хоч зараз виступай. Товаришу Гичка, як там у тебе китайські справи?

— У мене? Ого! Три тижні центральні газети читав. Спочатку було важко, — неначе в голові не мозок, а якась тобі дифузія.. Тепер все с'яло на своє місце: Чжан-Цзо-Лін, У-Пей-Фу, Го-Сун-Лін, Фин-Ю-Сян і...

Гичку перебив секретар ком'осередку:

— Так оце-ж вона й є дифузія. У нас на порядку денному антирелігійна пропаганда, бо ми-ж до них плідимо коли? На перший день Різдва! На бісового-ж батька з Фин-Ю-Сяном лізеш?...

Завкультвідділом прожогом вскочив до кімнати й закричав:
 — Коні вже годину стоять, а у вас дискусія!..

Плюньте на У-Пей-Фу, — їдьмо!..

Ображений Гичка спитав, не звертаючись ні до кого:

— Так мені, значить, лишатись? Три тижні про Китай читав! Що-дня... Скільки праці пропало!.. Ех!..

Знавця китайських справ заспокоїли:

— Не плач, братішка, поїдеш з нами, тільки говори там не більше як годину. Треба-ж і підшефних пожаліти.

2. Ленін і „Троєручиця“.

На село шефи приїхали саме тоді, як по хатах починали вже пити по чарці. Але народ був ще в нормальному стані: голова сільради запевнив гостей, що на вечір зберуться всі до Сельбудинку; секретар комнезаму запросив — поки там-що до себе.

У незаможника в хаті шефи побачили перші ознаки боротьби двох світів: на покутті, вбраній червоною стрічкою, висів портрет Леніна, а проти нього — божа магілка „Троєручиця“. Темний, замурзаний образ дивився на Леніна похмуро, а Ленін шулився й посміхався, очевидно, з третьої руки. Бо де-ж, справді, видано щоб у жінки (хоч-би й святого походження), була третя рука? Та й для чого їй третя рука, коли вона й двома нічого не робить.

КОЛИ ЙОГО ЗАКРИВАЮТЬ

Питання про Мосул залишається відкритим до цього часу.

Після довгих суперечок спеціальна конференція постановила, нарешті, терміново виїхати до Мосулу і там, на місці, раз на завжди розв'язати це проклятуще, що застрягло у всіх на зубах, питання.

Приїхали, обдивились місто.

— А населення наче того... турецьке, — нерішуче сказав француз.

— А це, — кивнув англієць на гармату, що стояла посеред площі.

Ця штука дійсно англійська, — згодився француз.

— Ну то-то-ж!

— Отже, панове, — перервав їх американець, — не будемо цього „розсололювати“ чи вірніше „розмусололювати“ і прямо приступимо до справи. Кому повинен належати Мосул? Чий він?

— У всякому разі не турецький, — буркнув англієць.

— Це через що-ж? — здивувався іспанець.

— А через те, що незахопи його я, все рівно знайшлись-би інші державочки, що зробили-б це.

— Прошу без натяків! — в один голос закричали француз і американець.

— Та годі вам! — втрутився італієць. — Не можна-ж так!

— А ви чого в'язнете? — оцирився англієць, — замотав Триполі так і мовчи!

— Що значить — замотав? — верескнув італієць. — Чому інші володіють чужою територією і нічого, а мені якимсь паршивим Триполі тикають прямо в ніс.

— Що до чужої території ви обережніш, — відгукнувся румун. — Коли я взяв Бесарабію, то тільки через дуже велике прохання публіки, з жалю, так-би сказати, жінки там діти...

— Д о-зв-о-ль-те, — примружився француз. — Причому тут діти? Що це за натяк: „жінки, діти“. Ну обстріляли Дамаск, ну, зруйнували місто. Велика вага! Та яке вам діло? У мене мандат з печаткою, а він... От морока.

— Яке Марокко? — підскочив іспанець. — Ви гадаєте, коли мене б'ють, так уже й слова різні можна говорити.

— Панове! — гукнув американець. — Мені здається, ухилилися від теми. Закликаю вас

... Приїхали, обдивились місто ...

Лондонської конференції слід взяти на увагу також і давність призначення.

— В такому разі, — встряв іспанець, — ви ламаєте постанову 27-го вашингтонського конгресу, що за нею захоплення без мандату Ліги незаконне.

— Але практика Гагського трибунала говорить навпаки, — гаряче встряв японець.

— Так, але друга сесія Ліги Націй цього не ухвалила, — втрутився аргентинець.

— Добре, — але ви забули, панове про Локарно... — сказав хтось.

У цю хвилину турок, якому страшенно остогидла ця вся балаканина, раптом підвівся, крякнув і схопивши за барки англієця

А ви чого в'язнете? — оцирився англієць, — замотав Триполі, так і мовчи!

— Що значить — замотав? — верескнув італієць. — Чому інші володіють чужою територією і нічого, а мені якимсь паршивим Триполі тикають прямо в ніс.

— Що до чужої території ви обережніш, — відгукнувся румун. — Коли я взяв Бесарабію, то тільки через дуже велике прохання публіки, з жалю, так-би сказати, жінки там діти...

— Д о-зв-о-ль-те, — примружився француз. — Причому тут Стрія? Що це за натяк: „жінки, діти“. Ну обстріляли Дамаск, ну, пруйнували місто. Велика вага! Та яке вам діло? У мене мандат з печаткою, а він... От морока.

— Яке Марокко? — підскочив іспанець. — Ви гадаєте, коли мене б'ють, так уже й слова різні можна говорити.

— Панове! — гукнув американець. — Мені здається, ухилилися від теми. Закликаю вас до порядку. То чий-же Мосул, чорти-б його павли зовсім!

— На мою думку — турецький, — сказав італієць. — Давність, так сказати, на влодіння.

— Але ви забуваєте ечеленца, — заперечив американець, що згідно з 17-м артикулом

... У цю хвилину турок ...

... Приїхали, обдивились місто ...

Лондонської конференції слід взяти на увагу також і давність привлащення.

— В такому разі, — встряв іспанець, — ви ламаєте постанову 27-го вашингтонського конгресу, що за нею захоплення без мандату Ліги незаконне.

— Але практика Гагського трибунала говорить навпаки, — гаряче встряв японець.

— Так, але друга сесія Ліги Націй цього не ухвалила, — втрутився аргентинець.

— Добре, — але ви забули, панове про Локарно... — сказав хтось.

У цю хвилину турок, якому страшенно остогидла ця вся балаканина, раптом підвівся, крикнув і схопивши за барки англійця викинув його з Мосулу.

Члени конференції, намагаючись не стукати і не дичитися один на одного зібрали манатки і роз'їхалися по домах.

Сытало.

С. Ч.

3. Розходження планів з календарями

— А чому це вашої жінки не видно?

Секретар комнезаму сказав: Ет!.. — і махнув рукою. Гості не прозуміли і він пояснив:

До своїх батьків пішла. У них тепер ще пилипівка, а я празникую.

— А це-ж як?

— Не визнає нового календаря. Ну, що ти їй зробиш? Каже: як люди, так і я до Різдва ще два тижні, а ти, надумав святкувати. Та я-ж, кажу, не святкую, — це так собі, три дні відпочинку.. А вона: це не відпочинок, а турецька мода!.. Ви їй, прошу, звиняйте — несознательность!

— А жінкидділ у вас є?

Жінок у нас чимало, а щоб з них який відділ був, так цього не видіть. З району, знаєте, організаторка ділічі на рік зваляла. По тих... як вони... по терезах відкатає, та й ходу в район.

Секретар осередку догадався:

— По терезах. Мабуть, по тезах?

— Еге-ж! Я й кажу — по тезах. Ми вже до неї приступали: частіше, кажемо, до нас, бо темнота, самі-ж бачите! А вона теж свою правду має: я, каже, на 16 сіл одна, коли-ж частіше? Та ще треба в районі плани роботи складати...

Незможник хвилинку помовчав і сумно додав:

— А через ці плани у мене жінка радянського календаря не визнає. От, коли-б їх ближче до нашого життя присунути! Тоді напевне, проти Леніна був-би тут Петровський, цю „Троєручицю“ — на горище, або на розпал...

4. Гичка рішує одмовляється

Секретар осередку й зав. культвідділом враз повиймали блокноти й довго щось писали. „Завком“ нічого не писав і тільки мугикнув:

— М-м-да!..

А тов. Гичка, заводський коваль, кандидат у партію з Ленінського набору, пройшовся по хаті й раптом закричав:

— Товариші! Я в Сельбуді про біжучий мент не буду! говорити! Про Китай теж не буду! Цур їм усім: і У-Пей Фу й Чжан-Цзо-Ліну й Фин-Ю-Сяну!.. Я — знає, що? Скажу селянам про те, скільки ми в цьому році випускаємо цукру на нашій цукроварні. А більше ні слова! Решту — ви.

5. П'ять рядків газетного корпусу

„Виступ шефів на антирелігійній вечірці в Сельбудинку підшефного села пройшов з великим успіхом“.

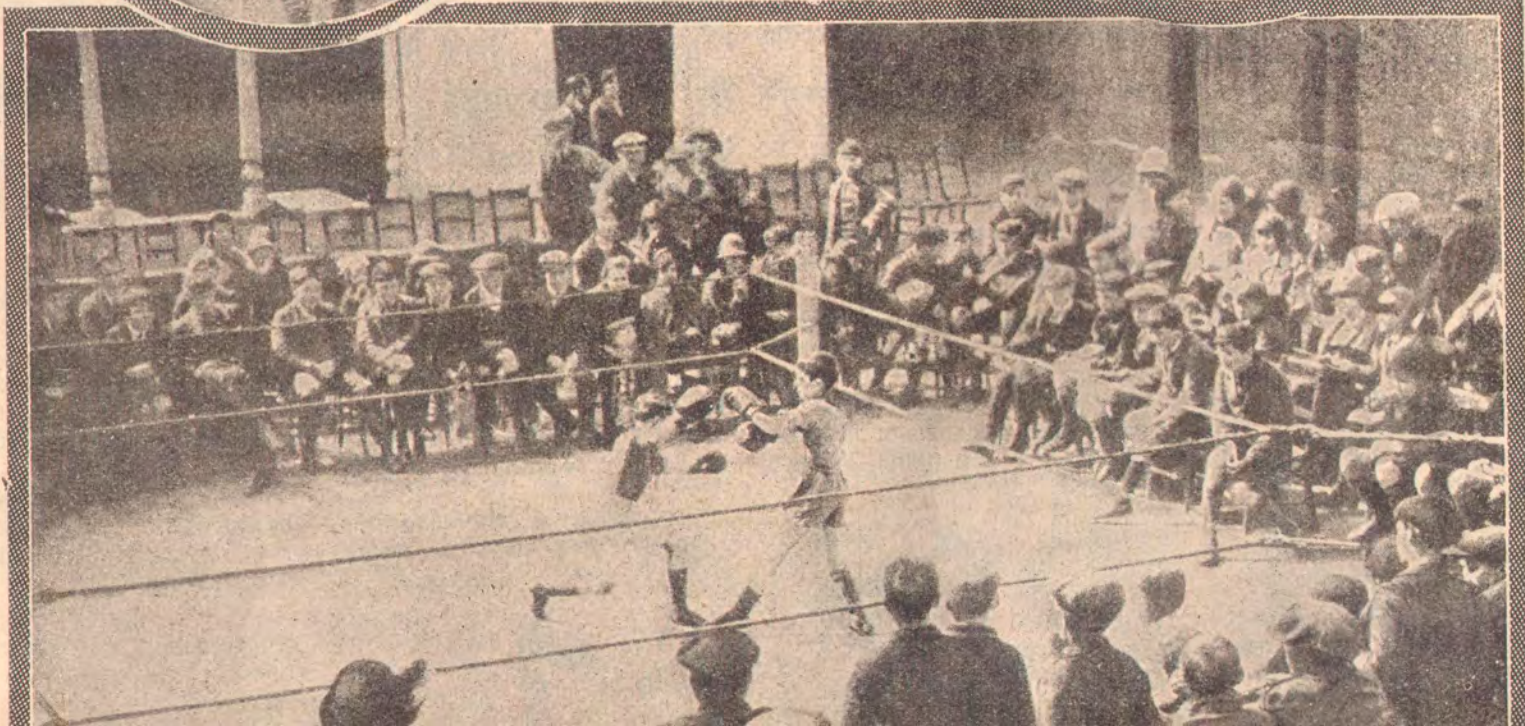
В. Маньківський.

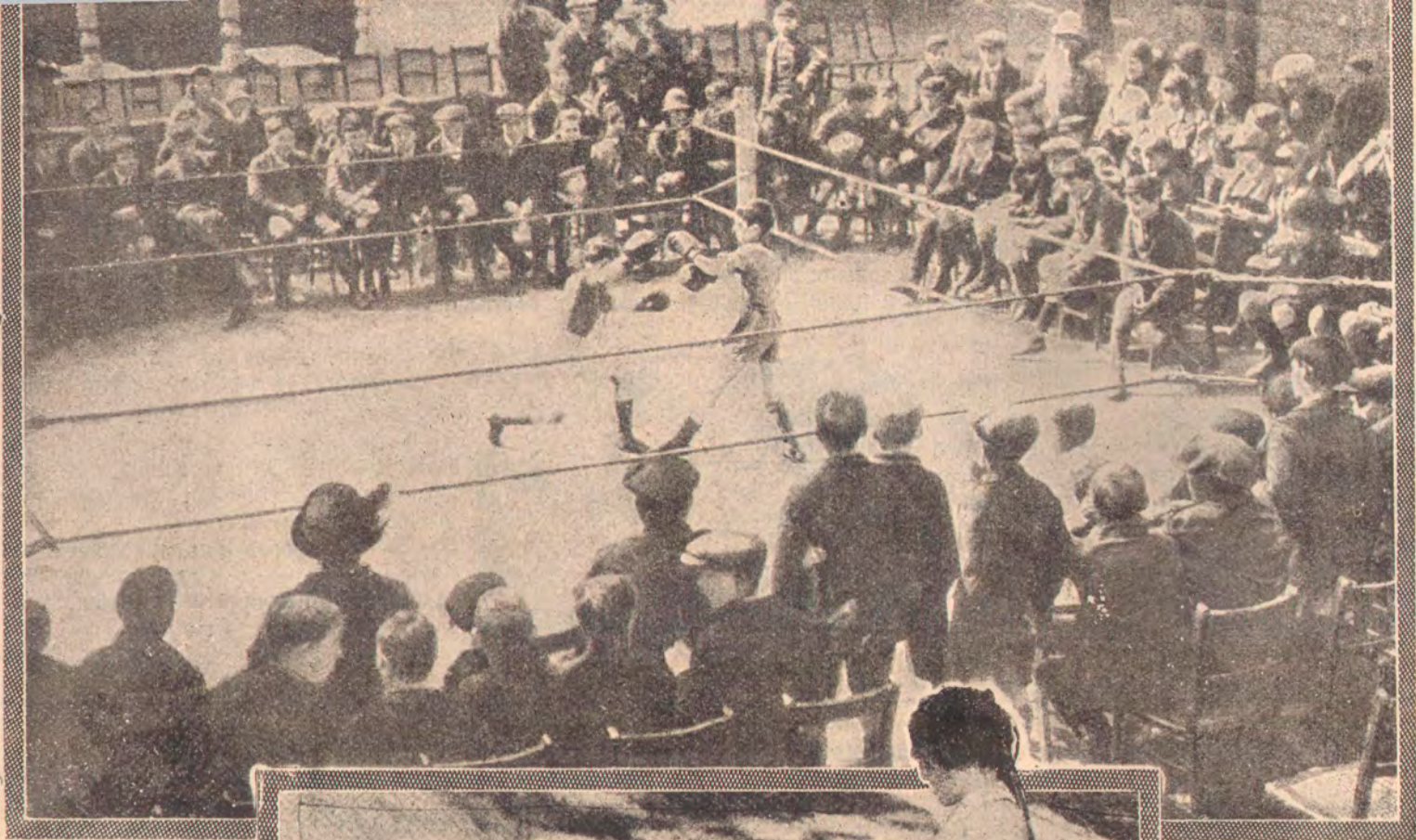

ДИТЯЧИЙ

СПОРТ

У НІМЕЦЧИНІ.

ОСТАННІМИ часами спорт у Німеччині захопив і дітей-школярів переважно.

Дитяча натура загалом рухлива.

Енергія дитяча через край б'є.

Особливо-ж після довгого перебування в помешканнях школи.

Перерва—діти ходом ходять.

Спортсмени-педагоги вмiло направляють ту енергію, що незграбно, часом шкідливо витрачується

дітьми, в здорове русло.

Ритмічні, сильні рухи...

Біг...

Лижі...

Коньки...

Розвиток легенів...

Розвиток м'язів...

Еластичність, пружність тіла...

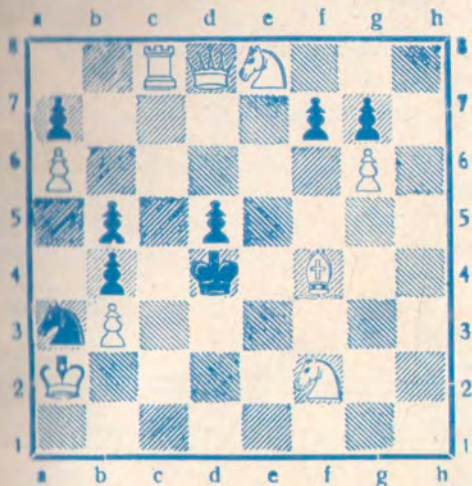
Можна сперечатись—однобічно, чи ні.

Але напевне відомо, що діти робітничих кварталів того не мають, що діти розкішних палаців, власних будинок.

ШАХИ ТА ШАШКИ

За редакцією І. Л. ЯНУШПОЛЬСЬКОГО.

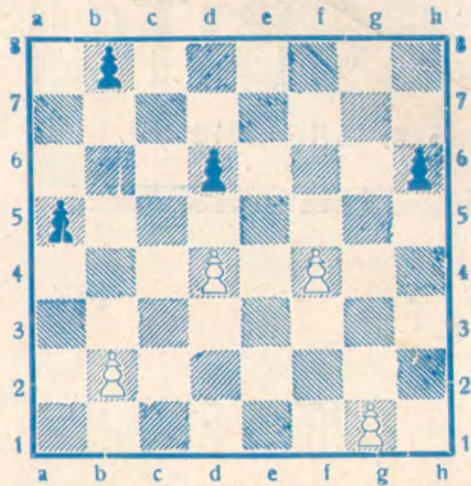
Завдання ч. 21. Р. Дитца.

Білі — Кра2 Фd8 Тc8 Сf4 Ке8, f2 п. а6, b3, g6 (9).
 Чорні — Крд4 Ка3 п. а7, b4, b5, d5, f7, g7 (8).

Мат за 2 ходи.

Етюд ч. 16. Б. А. Миротіна.

Білі — Ш. b2, d4, f4, g1 (4).
 Чорні — Ш. а5, b8, d6, h6 (4).

Білі виграють.

15. С d2 — e3	а7 — а5	37. Ф h4 — h5+ Кр f7 — f8
16. Т a1 — d1	Т a8 — a8	38. Т g5 : h5 Ф e6 — d6
17. Ф c2 — d3	С b7 — e4	39. Т e5 : p5 Кр f8 — g8
18. b1 — d1	g6 — g5	40. Т f3 — d3! К f6 : d5
19. c4 — c5!	d6 — d5	41. С g2 : d5+ Кр g8 — h8
20. c5 : b6	c7 : b6	42. С d5 — e4 Ф d6 — f6
21. d4 : e5	f6 — e5	43. Ф h5 — g6! Кр h8 — g8
22. Т h1 — h5	Т g8 — g6	44. Ф g6 — h7 + Чорні здалися ²⁾

- 1) Білі йдуть в атаку на королівський фронт чорних.
- 2) Чорні жертвують якістю, щоб ослабити атаку білих.
- 3) Цікавий хід; чорні загрожують на d1 мат.
- 4) Влучна відповідь.
- 5) На диво оживлена партія, прекрасно розграна білими.

Гроссмейстер Юхим Дмитрович
Гроссмейстер, чемпіон СРСР, пере-
можець на Московському міжна-
родньому турнірі 1925 р; народ.
1889 р. в Києві.

Д-р Федір Парфентьевич Бoga-
тирчук, призер на міжнарод-
ньому турнірі в Москві 1925 р.
народ. 1890 р. в Києві.

Партія Ч. 12. Індійська.

Білі — Е. Д. Боголюбов.

1. d2 — d4 K g8 — 6
2. K g1 — f3 b7 — b6
3. c2 — c4 C c8 — b7
4. K b1 — c3 g7 — g6
5. g2 — g3 C f8 — g7
6. C h1 — g2 K f6 — e4
7. Ф d1 — d2! K e4 — c3
8. f2 : c3 d7 — d6
9. h2 — h4 1) K b8 — d7
10. h4 — h5 e7 — e5
11. C e1 — g5 f7 — f6
12. C g5 — g2 Ф d8 — e7
13. h5 — h6 C g7 — f8
14. Ф d3 — e2 T h8 — g8

Чорні — К. Торре.

23. Kp e1 — f1 Kp 7 — f6 2)
24. C e3 : g5 T g6 : g5
25. T h5 : g5 C e4 : f3
26. C g2 : f3 C f6 : h3
27. C f3 — h5 Kp e8 — f8
28. T g5 — f5 Ф e7 — e6
29. C h5 — g4 Kp f8 — e7
30. C g4 — d5 Ф e6 — d6
31. Ф b3 — a4 K f6 — e4
32. T d1 — d3 C h6 — g7
33. C h3 — g2 Ф e4 — f6
34. Ф a4 — h4 Ф d6 — e6
35. T f5 — g5 Kp e7 — f7
36. T d3 — f3 h7 — h6

15. C d2 — e3 a7 — a5 37. Ф h4 — h5+ Kp f7 — f8
16. T a1 — d1 T a8 — a8 38. T g5 : h5 Ф e6 — d6
17. Ф c2 — d3 C b7 — e4 39. T e5 : p5 Kp f8 — g8 3)
18. b1 — d1 g6 — g5 40. T f3 — d3! 4) K f6 : d5
19. c4 — c5! d6 — d5 41. C g2 : d5+ Kp g8 — h8
20. c5 : b6 c7 : b6 42. C d5 — e4 Ф d6 — f6
21. d4 : e5 f6 — e5 43. Ф h5 — g6! Kp h8 — g8
22. T h1 — h5 T g8 — g6 44. Ф g6 — h7 + Чорні здалися 5)

- 1) Білі йдуть в атаку на королівський фронт чорних.
- 2) Чорні жертвують якістю, щоб ослабити атаку білих.
- 3) Цікавий хід; чорні загрожують на d1 мат.
- 4) Влучна відповідь.
- 5) На диво оживлена партія, прекрасно розграна білими.

Партія ч. 2. Французька.

Білі — Ф. П. Богатирчук.		Чорні — Н. М. Зубарьов.	
1. e2 — e4	e7 — e6	13. T a1 — f1	c7 — c5
2. d2 — d4	d7 — d5	14. T f1 : f4	C c8 — d7
3. K b1 — c3	K g8 — f6	15. K g1 — h3	Kp f8 — e7
4. C c1 — g5	C f8 — b4	16. T h1 — f1	C d7 — e8
5. e4 — e5	h7 — h6	17. K h3 — g5	T h8 : h2
6. C g5 — d2	C b4 : c3	18. T f4 : f7+	C e8 : f7
7. b2 : c3	K f6 — e4	19. T f1 : f7+	Kp e7 — e8
8. Ф d1 — g4	Kp e8 — f8	20. T f7 : g7	T h2 : g2+
9. C f1 — d3	K e4 : d2	21. Kp d2 — e3	e5 : d4+
10. Kp e1 : d2	Ф d8 — g5+	22. Kp e3 — f4	T g2 : g5
11. Ф g4 : g5	h6 : g5	23. Kp f4 : g5	K b8 — d7
12. f2 — f4	g5 : f4	24. C d3 — g6+	Чорні здалися

Коротка, але блискуче проведена українським маестро партія.

Хроніка.

По закінченні турніру в Москві гросмейстер Р. Шпільман грав у Ленінграді одночасно 30 партій з наслідками: +13 — 7 = 0.
10 грудня Р. Капабланка грав у Лондоні одночасно 46 партій з таким наслідком: +34 — 4 = 8.
Серед тих, що виграли, — хлопчик 15 років, Ривкін, з Ленінграду.
1926 року має відбутися ціла низка міжнародніх шахових турнірів; найближчий почнеться 7 березня в Земерингу (Н.меччина) з участю Альохина, Рубінштейна, Відмара, Росселі, Тартаковера, Ейве, Грюнфельда й Тарраша

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

на 1926 рік

ІЛЮСТРОВАННИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

„ВСЕСВІТ“

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ.

Журнал містить:

Художні оповідання.
Нариси.
Вірші.

Критичні статті.
Художні малюнки.
Гуморески.

ВСЕСВІТНЯ ІЛЮСТРАЦІЯ

Вжито рішучих заходів до своєчасного виходу журналу й доставку його на місяць.

В кожному числі міститимуться кіно-нариси.

Журнал регулярно виходитиме 2 рази на місяць (15 й 30 числа).

„ВІСТИ ВУЦВК“ Щоденна велика політична
ГАЗЕТА з щотижневим
безплатним літературно-науковим додатком

„КУЛЬТУРА І ПОБУТ“

ЦІНА на рік для установ: 18 крб.
на місяць 1 крб. 50 к.
звичайна передплата на рік 12 крб.
на місяць 1 крб.

Адреса редакції й головконтори: Харків, вул. К. Лібінєхта № 11.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

„ВСЕСВІТ“ двохижневий
багато ілюст-
рований, літературно-художній журнал.

ЦІНА: на рік 7 крб. 20 коп.
на місяць 60 коп.
По замежами
СРСР . . . 50 центів.

1926

ПОДПИСУВАЙТЕСЬ

на ілюстрований,
научно-методич- ский и
спортивний ежемесечний

1926

Зміст ч. 1 (24)

ЦІНА на рік для установ: 18 крб.
на місяць 1 крб. 50 к.
звичайна передплата на рік 12 крб.
на місяць 1 крб.

Адреса редакції й головконторм: Харків, вул. К. Лібкнехта № 11.

рований, літературно-художній журнал.

ЦІНА: на рік 7 крб. 20 коп.
на місяць 60 коп.
По замежах
СРСР 50 центів.

1926

ПОДПИСУВАЙТЕСЬ

1926

на ілюстрований,
научно-методичний і
спортивний ежемісячний
журнал

„ВЕСТНИК ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ“

официальный орган Высшего Совета Физической Культуры УССР, ЦКЛКСМУ
и Инспекции Вневедомственной Физ. Подготовки УВО.

„ВФК“ посвящен вопросам физического воспитания и оздоровления трудящихся
и всем видам спорта.

„ВФК“ рекомендован ЦКЛКСМУ, Наркомпросом, Наркомздравом, Профсо-
юзами, Советом и Советами Физкультуры для выписки его всеми
учреждениями и организациями указанных ведомств, а также для инди-
видуальной и коллективной подписки среди рабочих, служащих и кра-
сноармейцев.

УСЛОВИЯ ПОДПИСКИ:

Пересылка за счет Издательства.

	С при- ложением	оличе- ство	Без прило- жения
На 12 месяцев	5 р. 70 к.		4 р. 5 к.
На 6 месяцев	2 р. 90 к.	3	2 р. 31 к.
На 3 месяца	1 р. 50 к.	2.	1 р. 20 к.

Журнал высылается по получении подписной платы.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ:

- 1) Главной Конторой Издательства „ВФК“—гор. Харьков, площ. Тевелева—ВУЦИК. Телефон № 15—06.
- 2) Советами Физкультуры УССР (При Окр. Исполкомах).
- 3) Почтово-Телеграфными Конторами УССР.
- 4) Конторами „ДВИГАТЕЛЬ“.
- 5) Крупными Издательствами СССР и
- 6) Специальными Уполномоченными Издательства „ВФК“.

Текущие счета Издательства в г. Харькове:

В вечерней Аг-ве ГОСБАНКА—44.
В УКРАИНБАНКЕ—661.

Зміст ч. 1 (24)

Оповідання:

Саїд-онук Ахунбая-Огли—Ол. Копиленко.

Доїч—В. Дорошкевич.

Нариси:

Яструбенська республіка—Ф-ш Винник.

Кам'янка—О. Ясний.

Аліазний фонд СРСР—Москвичанин.

Експедиція ВУФК'у на Кавказ—Д. Бузько.

Статті:

Художник Хвостов—Хмурій.

Сатира, гумор:

Скиба життя—В. Манківський.

Блискучий вихід—С Чмелів.

Коли його закривають—С. Ч.